

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 43

София, петък, 23 март

1934 г.

58. заседание

Срѣда, 21 март 1934 година

(Открито отъ подпредседателя Н. Шоповъ въ 16 ч. 45 м.)

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народни представители	1009	Законопроекти:	
Питания:		1) за възстановяване и допълване на закона за из-	
1) отъ народния представител Н. Гавриловъ къмъ		мѣнение на чл. 94 отъ закона за подобрене зе-	
министра на правосъдието относно премѣства-		мледѣлското производство и опазване полскитѣ	
нето на самоковския мирови сѣдия Рачо Кара-		имоти, отъ 7 юлий 1932 г. (Трето четене)	1017
гъзовъ въ Егри-дере и замѣстването му съ до-		2) за бюджета на държавата за 1934/1935 финан-	
сегашния III софийски сѣдия-изпълнител В.		сова година. (Първо четене — продължение	
Ахтоповъ. (Развиване и отговоръ)	1010	разискванията)	1017
2) отъ сѣщия къмъ сѣщия министъръ относно		Предложение за приемане на държавна служба амери-	
премѣстването на етрополския мирови сѣдия		канския подданикъ д-ръ Ралфъ К. Колинзъ	
Лазаръ Петковъ въ Дарж-дере и на дупнишкия		(Приемане)	1017
мирови сѣдия Ефтимъ Пановъ въ Дювлянь.		Дневенъ редъ за следващото заседание	1030
(Развиване и отговоръ)	1010		

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито Присѣдствуватъ нужното число народни представители. Заседанието е законно.

(Отъ заседанието отсъдствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Аврамовъ Аврамъ, Богоевъ Борисъ, Бончевъ Тодоръ, Бояджиевъ Стефанъ, Василевъ Василъ, Василевъ Григоръ, Василевъ Ради, Гашевски Никола, Илиевъ Стойко, Йотовъ Никола, Калиновъ Благой, Каракашевъ Никола, Кафеджийски Георги, Кемилевъ Никола, Кораковъ Петъръ, Лунговъ Николай, Лѣкарски Иванъ, Маджаровъ Рашко, Мелнишки Боянъ, Мустафовъ Али, Марулевъ Йосифъ, Ненчевъ Илия, Орозовъ Александъръ, Петровъ Дойчинъ, Поповъ Еню, Родевъ Христо, Савовъ Сава, Статевъ Христо, Ташевъ Димо, Христовъ Александъръ, Цокъвъ Герго, п. Цвѣтковъ Кръстю и Юртовъ Георги)

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разрешило отпуски на следнитѣ народни представители:

На г. Иванъ Лѣкарски — 1 день;
 На г. Цоло Лилъвъ — 1 день;
 На г. Добри Свиначовъ — 2 дена;
 На г. Боянъ Мелнишки — 2 дена;
 На г. Кръстю п. Цвѣтковъ — 2 дена;
 На г. Георги Мариновъ — 2 дена;
 На г. Тончо Мечкарски — 3 дни;
 На г. Никола Йотовъ — 3 дни;
 На г. Василъ Янакиевъ — 3 дни;
 На г. Али Мустафовъ — 4 дни;
 На г. Василъ Василевъ — 4 дни и
 На г. Христо Статевъ — 5 дни.

Народниятъ представителъ г. Григоръ Василевъ моли да му се разреши 5-дневенъ отпускъ. Ползувалъ се е досега съ 28 дни отпускъ. Следва Събранието да му разреши искания отпускъ. Който отъ г. г. народнитѣ представители е съгласенъ да се разреши на г. Григоръ Василевъ исканиятъ

5-дневенъ отпускъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Александъръ Орозовъ моли да му се разреши 5-дневенъ отпускъ по болестъ. Ползувалъ се е досега съ 16 дни отпускъ. Следва Събранието да му разреши искания отпускъ. Който отъ г. г. народнитѣ представители е съгласенъ да се разреши на г. Александъръ Орозовъ 5-дневенъ отпускъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Димитъръ Ачковъ моли да му се разреши 9-дневенъ отпускъ. Ползувалъ се е досега съ 15 дни отпускъ. Следва Събранието да му разреши искания отпускъ. Който отъ г. г. народнитѣ представители е съгласенъ да се разреши на г. Димитъръ Ачковъ 9-дневенъ отпускъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Александъръ Пиронковъ моли да му се разреши 10-дневенъ отпускъ. Ползувалъ се е досега съ 25 дни отпускъ. Следва Събранието да му разреши искания отпускъ. Който отъ г. г. народнитѣ представители е съгласенъ да се разреши на г. Александъръ Пиронковъ 10-дневенъ отпускъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Преди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, съобщавамъ, че г. министърътъ на правосъдието е готовъ да отговори на питането на народния представителъ г. Григоръ Чешмеджиевъ.

Има думата г. Григоръ Чешмеджиевъ да развие питането си.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Снощи г. председателътъ ми събщи, че г. министърътъ на правосъдието ще отговори на питането ми въ петък и затуй не съмъ взелъ днесъ книгата съ бележитѣ си. Ще моля да се отложи отговорътъ на питането ми за петък.

Министъръ Й. Качаковъ: Добре, да остане за петъкъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Съобщавамъ сѣщо, че г. министърътъ на правосъдието е готовъ да отговори на питането на народния представителъ г. Никола Гавриловъ.

Има думата г. Гавриловъ да развие питането си.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Не отъ капризъ, нито пъкъ съ целъ да уязвя г. министра на правосъдието отпразихъ това питане къмъ него, а въ интереса на правосъдието. Посѣга се, споредъ мене, по единъ незаконенъ начинъ върху известни сѣдии затова, защото, смѣтамъ, тѣ не сѣ били приятни или не сѣ угодили тукъ-тамъ на известни партизански попълзновения и желания. Отпразяйки това питане, азъ искахъ г. министърътъ на правосъдието да провери и ако действително всички ония факти, които азъ изнасямъ, сѣ истински, да поправи ония грѣшки, които сѣ допустнати при последнитѣ сѣдийски размѣствания.

Г. г. народни представители! На 4 мартъ т. г. въ вестниците сѣ съобщилъ за сѣдийски промѣни, като въ сѣщитѣ се оповести, че се премѣстватъ около десетина души мирови сѣдии съ тѣхно съгласие, въ това число мировитѣ сѣдии въ Дупница, Самоковъ и Етрополе. Отъ самото оповестяване, че тѣхното премѣстване става съ тѣхно съгласие, човѣкъ би си задавалъ въпроса: дали наистина има нѣкой, който да желае отъ Самоковъ да бѣде премѣстенъ въ Дарж-дере, отъ Дупница — въ Дьовленъ и отъ Етрополе — въ Егри-дере, и дали действително това е станало съ тѣхно съгласие, така както, казвамъ, го оповестиха вестниците?

Отъ справката, която направихъ, се установи, че абсолютно никой отъ тия трима сѣдии не е давалъ своето съгласие да бѣде премѣстенъ въ тѣзи мѣста; напротивъ, телеграфически съобщеното имъ премѣстване за тѣхъ е било една голѣма изненада, защото не сѣ имъ били известни причинитѣ, които сѣ наложили това тѣхно премѣстване. Отъ проверката, която направихъ специално за тримата сѣдии, за които говори, не се установи да има повдигнато нѣкакво дисциплинарно преследване срещу нѣкой отъ тѣхъ; не се установи да е имало нѣкаква дисциплинарна присѣда, издадена срещу тѣхъ, за да бѣдатъ изпратени на заточение, както тѣ се изразяватъ, и да понесатъ известно наказание. Напротивъ, тѣ сѣ били безукоризнени въ своята служба и само заради това, защото — както казахъ още въ началото — не сѣ пожелали да удовлетвори исканията на известни партизани, е трѣбвало да отидатъ въ тия мѣста.

Специално за самоковския мирови сѣдия, Карагѣзовъ, ще кажа, че срещу тоя човѣкъ, който дойде само преди 6 месеца и можа съ своето държане като сѣдия да спечели симпатитѣ на цѣлото гражданство, нѣма възбудено абсолютно никакво дисциплинарно дѣло, нито пъкъ сѣ повдигнати причинитѣ, защо го изпращатъ въ Дарж-дере. Едни си задаватъ въпроса, дали това не е наказание, наложено му за онова обвинение, което навремето бѣше повдигнато въ точка 9 въ интерпелацията на г. Думановъ срещу г. Върбеновъ, защото наистина това обвинение бѣше по поводъ искания за назначаване, сѣщо така партизански, въ мировото сѣдилище въ Котелъ. И поради факта, че той бѣше премѣстенъ въ Самоковъ, дошло е, казватъ, времето, да му се наложи наказанието, поради дързостта, която е ималъ да изнесе известни данни противъ тогавашния министъръ на правосъдието. Азъ това не мога да го повѣрвамъ. Други търсятъ причината на друго мѣсто — намѣсата на нѣкаква жена; трети — че трѣбвало да се открие мѣсто на другъ единъ сѣдия, който, въпрѣки че е дисциплинарно наказанъ като сѣдия-изпълнителъ, е трѣбвало непременно да се изпрати въ гр. Самоковъ, за да може да бѣде въ съдействие на ония, които желаятъ известни размѣствания на персонала въ това сѣдилище. Може и втората, и третата причини да не сѣ истински. Обаче за мене все пакъ остава неясно, защо именно тѣзи сѣдии, безъ всѣкакви причини, безъ всѣкакво предупреждение, безъ всѣкакво искане на тѣхното съгласие — това поне е било досега практика въ Министерството на правосъдието — се прашатъ: единиятъ въ Егри-дере, другиятъ въ Дарж-дере, а третиятъ въ Дьовленъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Господъ, забавя, ама не, забравя!

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Независимо отъ всичко това, въпросътъ, който интересува мене, е и за замѣстника, който се изпраща на единъ отъ тѣзи сѣдии. И азъ ще си

позволя да изнеса предъ почитаемото народно представителство следнитѣ данни, за да види, че известни хора, вмѣсто да бѣдатъ изпѣдени отъ ведомството на правосъдието, се повишаватъ и имъ се даватъ отговорни мѣста.

Презъ м. августъ 1933 г. срещу замѣстника, който се изпраща, както казахъ, въ Самоковъ на мѣстото на самоковския мирови сѣдия, Василъ М. Ахтоповъ, като трети сѣдия-изпълнителъ въ София, се възбуждатъ петъ дисциплинарни дѣла: № 5, № 6, № 7, № 9 и № 12, всички отъ 1933 г. По две отъ тѣхъ той е осѣденъ съ наказания мѣрени и за по три дена лишене отъ заплатата.

Какви сѣ престѣпленията, които той е извършилъ, за да бѣде наказанъ съ това наказание? По едно дѣло е наказанъ по чл. 160 въ свръзка съ чл. 161, пунктъ 1 — за опущения, които се дължатъ на невнимание или незнание на служебнитѣ си длѣжности; а по другото е наказанъ сѣщо така по чл. 160 въ свръзка съ чл. 161, пунктъ 10 — че не е пазилъ надлежното приличие въ служебнитѣ си отношения, било спрямо посетителитѣ, било спрямо своето началство.

За да се охарактеризира едното поне отъ деянията, които той е извършилъ, азъ ще ви прочета доклада на ревизора на сѣдитѣ-изпълнители, които той е далъ по дисциплинарно дѣло № 5, за да видите дали наистина този сѣдия-изпълнителъ заслужава да бѣде повишенъ не, но да стои въ редоветѣ на сѣдитѣ. (Чете)

„Докладъ на ревизора на сѣдитѣ-изпълнители г. Дончевъ.

„Донасямъ Ви, г. инспекторе, че въ изпълнение на резолюцията Ви, сложена върху преписка вх. № 1231/1933 г., за да провери оплакването противъ трети софийски сѣдия-изпълнителъ, на 23 юний се явихъ при сѣщия, за да провери изпълнителнитѣ дѣла, посочени въ тѣжбата. Предъ видъ на това, че изпълнителнитѣ дѣла бѣха изпратени на III и V софийски мирови сѣдии, проверката не можахъ да извърша, поради което съобщихъ на сѣдията-изпълнителъ, че следъ като провери дѣлата, ще изискамъ впоследствие и неговитѣ обяснения.

„Въ момента, когато вече отваряхъ вратата на кабинета на сѣдията-изпълнителъ, последниятъ се обърна къмъ менъ съ следнитѣ думи: „Не се боя отъ нищо“. — Това отговори на своя началникъ!

„Следъ тия негови думи се повърнахъ обратно и му заявихъ, че не съмъ дошелъ да го плаша, защото не съмъ нито плашило, нито мечка, а съмъ дошелъ по служба и че той е длѣженъ да ме уважава като началникъ, а сѣщо така е длѣженъ да уважава и всички посетители.

„Едва следъ тая моя бележка сѣдията-изпълнителъ стана отъ стола си и започна да ми се извинява, че тия думи не били отправени къмъ менъ, а по отношение на преписката, която ще проверямъ“.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Изглежда, че е право.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): (Продѣлжава да чете) „Следъ като проверихъ изпълнителнитѣ дѣла, на 26 того отново подиряхъ сѣщия сѣдия-изпълнителъ, за да даде обяснения си, обаче сѣщиятъ се яви на работа едва въ 3 часа следъ обѣдъ и ме намѣри въ кабинета на II софийски сѣдия-изпълнителъ, гдето произвеждамъ ревизия, за да провери защо съмъ го дирилъ.

„Следъ като му съобщихъ, че го диря, за да си даде обясненията по сѣщата преписка, веднага започна съ повишенъ тонъ да ми говори, че ще си подаде оставката, защото по отношение на него Министерството на правосъдието било несправедливо и пр. и пр., на което възразихъ, че не съмъ го викалъ да си подава оставката, да приемамъ оплакването му срещу Министерството на правосъдието и че не съмъ компетентенъ да приема нито едното, нито другото, а съмъ го дирилъ само да даде обяснения по преписката.

„Едва следъ като поутихна, прочетохъ му тѣжбата, обаче къмъ края сѣщиятъ веднага избухна и съ нахаленъ тонъ ми съобщи, че нѣма да ми даде обяснения.

„Следъ ново увещание да даде обясненията си се съгласи, но само при условие, ако азъ му задамъ въпроси, на които той да отговори. Въпроситѣ зададохъ и се съгласихъ обясненията си да даде следъ 2—3 дни.

„Къмъ 5 часа III сѣдия-изпълнителъ отново дойде въ кабинета на II сѣдия-изпълнителъ и съ грубъ тонъ и арогантно държане ми съобщи, че обяснения нѣма да ми даде. На въпроса ми за причинитѣ — отговори: „Оплакването е шантажно, клеветническо, не отговаря на ланитѣ по дѣлото, а на такива оплаквания не отговарямъ“.

Веднага следъ тоя отговоръ, съ още по-арогантно държане и тонъ се обърна къмъ менъ съ думитѣ: „Кажи на главния сѣдебенъ инспекторъ, че несправедливо ми

направи напомняне", и пр. и пр. по адресъ на Министерството на правосъдието.

"За да прекъсна излиянията му по адресъ на Министерството на правосъдието, поканихъ съдията-изпълнител да напусне стаята, за да не прѣчи на ревизията.

"Всичко това стана въ присъствието на II съдия-изпълнител.

"Къмъ 6 часа се яви при менъ писарьтъ-отчетникъ на III съдия-изпълнител Ангелъ Ивановъ и ми предаде приложената къмъ настоящия докладъ бележка и ми съобщи, че по нареждане на съдията-изпълнител трѣбва нему да кажа какво мисля да правя по отношение на тѣжбата.

"Отъ изложеното доукъ и отъ бележката, която прилагамъ, се установява какво е държането на III софийски съдия-изпълнител дори къмъ неговитѣ прями началници и съ какво уважение се отнася както къмъ органитѣ на Министерството на правосъдието, така и къмъ самото министерство.

"Ползувамъ се отъ случая да Ви донеса, че същиятъ съдия-изпълнител почти къмъ по-голямата частъ отъ посегителитѣ на съдебно-изпълнителния участъкъ, дошли по справки или друга работа, е винаги нахаленъ въ своитѣ отношения къмъ тѣхъ и почти не се минава день да не предизвика скандалъ.

"Тия отношения на съдията-изпълнител всрѣдъ адвокати, ходатаи и граждани сѣ създали голямо негодувание както къмъ самия съдия-изпълнител така и къмъ Министерството на правосъдието и постоянно има оплакване било до ревизоритѣ на съдийтѣ-изпълнителни, било до председателя на окръжния съдъ и другамъ.

"Горното като Ви донасямъ", и т. н. и т. н.

"Това е атестатъ, който ви дава неговиятъ прямъ началникъ, ревизорътъ на съдийтѣ-изпълнителни, за тоя човѣкъ само по едно отъ дисциплинарнитѣ дѣла, а тѣ сѣ петъ.

Независимо отъ това, г. г. народни представители, ползувамъ се отъ случая да ви кажа, че . . .

Н. Пѣдаревъ (д. ст. Ц): Опушения по служба!

Н. Гавриловъ (нац. л. П): . . . той е наказанъ именно за опущение по службата, за непознаване служебнитѣ си обязанности.

Н. Пѣдаревъ (д. ст. Ц): Той прави впечатление на човѣкъ, който е възмутенъ отъ едни шикани!

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Но още по-печално е, че същиятъ тоя човѣкъ, когото изпращатъ за съдия въ нашия градъ, само преди 5 месеца, като трети съдия-изпълнител, написва една статия, която не може не съдия да я напише, но не може да я напише и най-долнопробниятъ човѣкъ. Върху тая статия той се е подписалъ „Василь М. Ахтопововъ, съдия“.

Не заслужава да ви цитирамъ цѣлата, но бихъ цигиралъ откъслечни пасажи отъ нея, за да видите какъвъ арогантенъ езикъ има тоя човѣкъ. Следъ като пледира каузата на оня, който се е родилъ въ града, той казва: (Чете) „И отъ преди войнитѣ, и следъ войнитѣ неговата психика, за съжаление, независимо отъ социалното му и културно положение, е една и неизмѣнна: преклонение предъ чужденеца, предъ пришелеца. Самоковскитѣ граждани вижда въ лицето на пришелеца божество, предъ което съ смирение, нѣженъ трепетъ и благоговение пада ничкомъ, поставя го на тронъ и му става доброволенъ робъ, независимо отъ това, че същиятъ този пришелецъ е гамень, мошеникъ, подлецъ и бездарникъ“. Това е езикътъ на единъ съдия, който се е подписалъ въ началото на статията си въ качеството му на съдия.

Н. Пѣдаревъ (д. ст. Ц): Значи, самоковци и на такива хора се кланятъ, щомъ сѣ чужденци. Нищо отъ това. Това е една квалификация.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): (Чете) „Докато самоковскитѣ граждани изпада въ психоза и необяснимъ възторгъ предъ пришелеца, къмъ много по-способнитѣ си синове и дѣщери се отнася съ тѣпо безразличие, съ недоверие, съ презрение, незачитане и съ опрочане на тѣхнитѣ способности и личностъ. Това е единъ страшенъ и антисоциаленъ недъгъ въ неговата психика, който много пѣти има двустраненъ резултатъ: отъ една страна — изкористване на народното доверие отъ парвенюта, чийто мораленъ ликъ е по-долу отъ всѣка критика, а способноситѣ имъ отъ съмнително естество, и, отъ друга страна — разочарование, мѣжа и безнадеждно отчаяние у самитѣ мѣстни граж-

дани, много по-даровити и съ повече възможности за издигане и желание за върна служба на народа“.

А. Капитановъ (з): Кой го е писалъ това?

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Тоя съдия, който сега е изпатенъ въ Самоковъ.

Т. Бошнаковъ (з): Тази работа е отъ частенъ характеръ. Защо я разпращашъ предъ Народното събрание?

Н. Гавриловъ (нац. л. П): И заключава: (Чете) „Ако въ България се носи повикътъ „Вънъ чужденцитѣ!“, време е самоковскитѣ граждани да издигнатъ повика „Вънъ пришелцитѣ!“, да ги детрониратъ, да ги развънчятъ. Нека ценятъ собственитѣ си деца“ . . . и т. н.

А. Капитановъ (з): Пришлецъ може ли да има въ правосъдното ведомство? Ти, като юристъ, не бива да приказвашъ така!

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Ако тоя човѣкъ само преди 4—5 месеца е написалъ тая статия съ тия изрази срещу ония, които сѣ заселили преди повече отъ 30 години въ Самоковъ, биваше ли сега г. министърътъ на правосъдието да изпраща съдия този човѣкъ да правораздава въ тоя градъ? И какво правораздаване ще има отъ негова страна?

К. Лулчевъ (с. д): Ще се кланятъ и на него, както на всички пришлци! (Смѣхъ)

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Ще бжде ли той оня безпристрастенъ съдия, какъвто е необходимо да бжде?

А. Капитановъ (з): Като е писалъ тази статия, той не е билъ съдия.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Той има едно предубеждение, съ което ще решава дѣлата, които ще разглежда. По поводъ на тая негова статия, г. г. народни представители, около 40 души самоковски граждани сѣ подали тѣжба въ Министерството на правосъдието, съ която, следъ като се оплакватъ на министра на правосъдието, казватъ: (Чете) „Дочакахме времена, за да видимъ човѣкъ, поставенъ на съдебната скамейка, да подбужда гражданитѣ къмъ бунтъ и да държи най-вулгаренъ езикъ чрезъ печата спрямо тѣхъ, безъ да държи смѣтка за тѣхното обществено положение и достоинство.“

„Това е съдията-изпълнител при Софийския окръженъ съдъ Василь Ахтопововъ, който въ приложения тукъ брой 441 отъ 5 августъ 1933 г. отъ „Самоковски общински вестникъ“ нарича общо гражданитѣ „роби на пришелцитѣ“, а насъ, които сме се заселили въ този градъ, ни титулира съ вулгарнитѣ наречия „гамени“, „мошеници“, „подлеци“, „бездарници“ и пр., като свързва съ възгласа: „Време е самоковскитѣ граждани да издигнатъ повика „Вънъ пришелцитѣ“.

„Ние считаме, че това не е пристойно за единъ магистратъ. Той забравя, че самичкъ е „пришелецъ“ на София, че дори голяма частъ отъ управницитѣ на София, включително и министритѣ, сѣ „пришлци“ на столицата, че самата София брои надъ 300 хиляди жители, отъ които едвамъ 4% сѣ кореняци, а ония 96% сѣ „пришлци“. Бива ли, прочее, едно подобно заблуждение? Мисли ли г. Ахтопововъ какво зло се принася съ такива възгледи и дава ли си смѣтка за последствията?

„Ние сме хора съ различно обществено положение: търговци, занаятчии, бивши и настоящи офицери, учители, чиновници и адвокати. Всички сме съ претенции да сме допринесли по нѣщичко за повдигане на града Самоковъ и не можемъ да понесемъ ония обиди, отправени ни отъ човѣкъ, на когото е повѣрено строго съблюдаване на законитѣ и да се старае да се намалява престъпността, а не самитѣ тѣ да подбуждатъ народа къмъ бунтове и да вършатъ престѣпления.“

„Ние не можемъ да се начудимъ, съ какво право тоя „съдия“ ни оспорва правата на равноправни граждани, права, които ни дава конституцията“.

А. Буквъ (з): Гдинъ чась стана! Значи ни занимавате съ тая работа?

В. Савовъ (нац. л.): Цѣлъ чась стана.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Моля, моля — И т. н.

Председателстващ Н. Шоповъ (Звъни) Стига, г. Гавриловъ!

А. Капитановъ (з): Малко дъртлия работа!

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Това заявление е подписано от 40 души самоковски граждани, предимно запасни офицери, учители, пенсионери, търговци, адвокати и т. н.

В. Савовъ (нац. л.): Като изгубиш няколко дъла предъ него, ще видиш тогава.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Като излагамъ фактическата страна на работата, азъ питамъ министъра на правосъдието: (Чете)

„1. Кои сж причинитъ за премѣстването на самоковския мирови съдия Рачо Карагъзовъ отъ Самоковъ въ Егридере?

2. Защо не е предупреденъ или защо не е поискано неговото съгласие за това премѣстване и съ това не смѣта ли, че се потѣпква съдийската несмѣняемостъ, а въ вестниците защо е оповестено отъ Министерството на правосъдието, че същиятъ се премѣства съ негово съгласие?

3. Известно ли му е, че срещу изпращания за неговъ заместникъ В. Н. Ахтоподовъ е подадено оплакване до Министерството на правосъдието за написаната отъ него обидна статия срещу самоковскитъ граждани?

4. Умѣстна ли е сега неговата съдийска служба въ Самоковъ, следъ като е влѣзълъ въ конфликтъ съ гражданството съ една такава обидна за същото статия?

5. Съвмѣстима ли е службата му на съдия така, както се е подписалъ въ статията си, съ онова съдържание на същата, което ѝ е далъ, съ единъ най-грубъ и недостоеенъ за съдия езикъ, и

6. Ако всичко това не е известно на г. министъра и сега му става известно, какво смѣта да направи и не би ли трѣбвало да спре изпълнението на указа за назначаването му съдия въ Самоковъ и да поправи сторената грѣшка?“

А. Буковъ (з): Ще бжде! Ще стане!

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Завършвайки, пакъ ще кажа: ако действително г. министърътъ на правосъдието не знае всичкитъ тия работи, които изнасямъ и които правятъ не само недостойно съдийството на тоя човѣкъ тамъ, но излагатъ престижа на цѣлото правосъдие, смѣта ли сега да поправи сторената грѣшка?

Председателстващ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ Й. Качаковъ: Г. г. народни представители! Питането, което г. Гавриловъ ми отправи, съдържа въпроси, които се отнасят до моята дейност, до управлението и ръководството на повѣреното ми министерство, които подлежат на парламентаренъ контролъ. Затова азъ ще му отговоря на всички въпроси най-изчерпателно.

Касае се, на първо мѣсто, до причинитъ, поради които сж премѣстени мировитъ съдии отъ Дупница, Самоковъ и Етрополе.

Трѣбва веднага да ви съобщя, г. г. народни представители, че тия трима мирови съдии не сж несмѣняеми. Тѣ сж смѣняеми затова, защото по време на издаването на указа, 1 т. м., тѣ не сж били прослужили три години като мирови съдии.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Това не е вѣрно.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Това не значи, че можете произволно да ги мѣстите.

Министъръ Й. Качаковъ: Чакайте. Бждете търпеливи. Ще почна тъкмо отъ тая ваша фраза.

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г. Пждаревъ!

Министъръ Й. Качаковъ: Самоковскиятъ мирови съдия Рачо Карагъзовъ е билъ назначенъ мирови съдия на 7 мартъ 1931 г. и ако отговаряше тогава на ценза за мировитъ съдии, то щѣше да стане несмѣняемъ на 7 мартъ 1934 г. Той е билъ назначенъ мирови съдия преди да навърши стажа 2 години като допълнителенъ членъ-съдия или като съдия-изпълнител. Назначенъ е билъ за съдия-изпълнител на 12 юний 1930 г., а за мирови съдия — на 7 мартъ 1931 г., преди да е ималъ законния цензъ — 2 години прослужени като съдия-изпълнител или като допълнителенъ членъ-съдия; значи, той е билъ повишенъ въ

мирови съдия на деветия месецъ, а, съгласно чл. 202 отъ закона за устройството на съдилищата, той ще стане несмѣняемъ не следъ като прослужи 3 години като мирови съдия, ами следъ като дослужи и още година и три месеца, колкото време му е било трѣбно, за да навърши бузния цензъ за мирови съдия.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Азъ това не Ви оспорвамъ.

Министъръ Й. Качаковъ: Значи, ще стане несмѣняемъ на 12 юний 1935 г.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Не се оспорва това.

Министъръ Й. Качаковъ: Да, но г. Гавриловъ отправя питане, че е потѣпкана съдийската несмѣняемостъ, затова дължа да дамъ тия обяснения на г. г. народнитъ представители.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Азъ смѣтамъ, че, макаръ и смѣняемъ, пакъ е потѣпкана съдийската несмѣняемостъ въ случая.

Министъръ Й. Качаковъ: Етрополскиятъ мирови съдия Лазаръ Маринъ Петковъ е билъ назначенъ на 23 юний 1930 г. за съдия-изпълнител, а следъ това на десетия месецъ, 8 априлъ 1931 г., е билъ назначенъ за мирови съдия. И той, следователно, ще стане несмѣняемъ на 23 юний 1935 г.

А. Буковъ (з): Кой ги е назначавалъ така, безъ да иматъ цензъ?

Министъръ Й. Качаковъ: Моля, моля! Ще кажа и това. Третиятъ мирови съдия, Евтимъ Г. Пановъ, е билъ назначенъ за мирови съдия на 23 октомврий 1931 г. Той ще стане несмѣняемъ на 23 октомврий 1934 г.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Имате грѣшка. Г. Пановъ е назначенъ за мирови съдия презъ 1933 г. Той бѣше нотариусъ въ София.

Министъръ Й. Качаковъ: Г. Никола Гавриловъ! Ето Ви картата. (Показва му я) Имате грѣшка.

Т. Бошнаковъ (з): Нѣма му очилата — не може да види.

Министъръ Й. Качаковъ: Следователно, и тримата тия мирови съдии, г. г. народни представители, сж смѣняеми. Но това не ще рече, че, като сж смѣняеми, като не е възпрепятствувана за министъра на правосъдието възможността по закона за устройството на съдилищата да ги мѣсти, той трѣбва произволно да си играе съ тѣхъ и да ги мѣсти не въ интереса на службата, а по чужди и външни влияния и внушения. Азъ не съмъ партизанинъ на тая практика и съмъ далъ доказателства, че не си играя съ съдитиѣ. И смѣняемитъ съдии, както и прокуроритъ, азъ третирамъ като несмѣняеми съдии. Прибѣгвамъ къмъ наказване на несмѣняемитъ съдии и прокуроритъ тогава, когато тѣ по закона за устройството на съдилищата се провинятъ.

Какво е сега провинението на тия трима съдии, които съмъ премѣстилъ?

Г. г. народни представители! Съгласно чл. 89 отъ закона за устройството на съдилищата, за да бжде назначено едно лице за мирови съдия, между другото, трѣбва да отговаря и на следното условие: (Чете) „За мирови съдии се назначаватъ лица, които сж прослужили най-малко две години като допълнителни членове при окръжнитъ съдилища, като нотариуси или като съдии-изпълнители“. . . . Значи, едно отъ необходимитъ условия, за да бжде назначено дадено лице за мирови съдия, е, да е прослужило най-малко две години като допълнителенъ членъ при окръженъ съдъ или като съдия-изпълнител.

Отговарятъ ли тия трима съдии на тия условия? Отъ тѣхъ само дупнишкиятъ мирови съдия Евтимъ Г. Пановъ е отговарялъ на този цензъ: когато е билъ назначенъ, той е ималъ две години служба като допълнителенъ членъ-съдия или съдия-изпълнител. Другитъ двама, обаче, не сж притежавали този цензъ. Така, самоковскиятъ мирови съдия Рачо Карагъзовъ е билъ назначенъ на 22 юний 1930 г. за допълнителенъ членъ-съдия, а на 7 мартъ 1931 г. е билъ назначенъ за мирови съдия. Значи, когато е билъ назначенъ за мирови съдия, той е билъ прослужилъ само 9 месеца като допълнителенъ членъ-съдия и, следователно, не е притежавалъ този двегодишенъ цензъ. Лазаръ Петковъ е билъ назначенъ за мирови съдия на 8 априлъ 1931 г. Дотогава — отъ 23 юлий 1930 г., когато е билъ назначенъ за съдия-изпълнител — е билъ прослужилъ

като съдия-изпълнител само 10 месеца. И той, следователно, не е ималъ тоя двегодишенъ цензъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Тръбвало е да откажатъ назначението му.

Министъръ И. Качаковъ: Съгласно чл. 141, п. 5, отъ закона за устройството на съдилищата, даже несмъняемитъ съдии се уволняватъ, ако не притежаватъ предвиденият по закона за устройството на съдилищата качества, за да бъдатъ назначени въ длъжността, която заематъ. Чл. 141 гласи: (Чете) „Несмъняемитъ съдии се уволняватъ“ — между другото — „5) когато се установи съ решение на дисциплинарния съветъ, че имъ липсва едно отъ условията, изброени въ п. п. 1 и 4 на чл. 87, или че се намиратъ въ единъ отъ случаитъ на несамъсгисмостъ, предвидени въ чл. 119“. А чл. 87, п. 4, отъ закона за устройството на съдилищата казва следното: (Чете) „За да може да бъде назначено едно лице по съдебното ведомство, необходимо е да притежава предвиденият въ тоя законъ за всъка длъжностъ условия“. А чл. 89 казва кои сж условията за назначението на мировитъ съдии — да иматъ прослужени най-малко 2 години като допълнителни членове и пр.

Наистина, чл. 202 казва: (Чете) „Докато нѣма лица, отговарящи на условията на чл. 89, за мирови съдии могатъ да се назначаватъ и лица, които сж прослужили по-малко отъ 2 години като допълнителни членове, но тѣ ставатъ несмъняеми“ и пр.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Значи, щомъ сте ги назначили, отговарятъ на условията на чл. 89.

Министъръ И. Качаковъ: Моля, моля! Значи тия двама мирови съдии, когато сж били назначени за такива, приели сж тая длъжностъ, безъ да спазватъ разпоредбитъ на цитираният членове отъ закона за устройството на съдилищата.

Каква е сега практиката на дисциплинарния съветъ при Върховния касационенъ съдъ, каква е практиката на министерството, какво е и становището на Съдийския съюзъ за такива случаи?

Ц. Бобошевски (д. сг.): Кой ги е назначилъ?

Министъръ И. Качаковъ: Назначилъ ги е г. Кънчо Милановъ, г. Бобошевски. — Най-първо трѣбва да отбележа, че когато тѣ сж били назначени, между многото други кандидати за мирови съдии, които сж имали прослужени повече отъ 2 години като съдии-изпълнители или допълнителни членове на окръженъ съдъ, но безъ държавенъ изпитъ — а по тогавашната практика на министра на правосъдието тѣ сж били назначавани при спазване на този редъ — има и такива, които сж издържали държавенъ изпитъ преди тѣхъ и сж прослужили 2 години като допълнителни членове-съдии или съдии-изпълнители. . . .

А. Капитановъ (з): И не сж назначени.

Министъръ И. Качаковъ: . . . и такива, които сж по-старши отъ тѣхъ, обаче на тия дати, когато тия двама съдии сж били назначени, другитъ сж били пренебрегнати, онеправдани, прередени отъ тия двама съдии.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Тръбва да се приложи чл. 431 отъ наказателния законъ. Само така ще се отучатъ!

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Г. министре! Да не изпаднете случайно въ грѣшка. Чл. 141, п. 5, казва, че „несмъняемитъ съдии се уволняватъ, когато се установи съ решение на дисциплинарния съветъ, че имъ липсва едно отъ условията“. . . .

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г. Гавриловъ!

Министъръ И. Качаковъ: Моля Ви се, г. Гавриловъ! И този въпросъ имамъ предъ видъ да изясня.

Кирилъ Петковъ, който е издържалъ държавенъ изпитъ презъ 1929 г. — а тѣзи господа сж го издържали презъ 1930 — е назначенъ за допълнителенъ членъ-съдия на 12 януарий 1929 г. Когато тия господа сж били назначавани за мирови съдии, на 7 мартъ и 8 априлъ, той е ималъ 2 години таква служба. Следователно, тогава той е отговарялъ на ценза; обаче билъ е пренебрегнатъ и е билъ назначенъ за мирови съдия едва на 28 декемврий

1931 г. — 9 и 8 месеца следъ назначаването на тия двама господа.

Другъ по-старши отъ тѣхъ е Н. Даскаловъ — списъка го държа на разположение на г. г. народнитъ представители, за да не се простирамъ повече да цитирамъ. При това положение, тѣзи двама господа сж нарушили съдийската етика, като сж приели да заематъ длъжностъ, за която не притежаватъ законния цензъ, а спрямо такива и дисциплинарниятъ съветъ, и Съдийскиятъ съюзъ иматъ практика и становище, че тѣ трѣбва да бъдатъ най-малко деградирани, повърнати въ по-долна служба. Аналиста година азъ бѣхъ сезиранъ отъ Съдийския съюзъ съ едно негово конгресно решение, да деградирамъ повишения мирови съдия Пешевъ, отъ Самоковъ, Вашъ добъръ приятелъ. И азъ го уволнихъ.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): И Вашъ.

Министъръ И. Качаковъ: Вашъ, не мой, азъ не го познавамъ. — Сжщо така да деградирамъ прокурора при Врачанска окръженъ съдъ. И азъ понижихъ последния на замѣстникъ прокуроръ на сжщото основание.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Ами Милушевъ?

Министъръ И. Качаковъ: За Милушевъ е грѣшка на апелативния съдъ, който неправилно го е представилъ, а не на Министерството на правосъдието, и азъ въ споразумение съ Съдийския съюзъ не деградирахъ Милушевъ. Тая грѣшка не е на министерството, а на апелативния съдъ, а Министерството нѣма право да отиѣнява съдебнитъ актове.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Министърътъ заяви предъ менъ, че Съдийскиятъ съюзъ искалъ уволнението на мировия съдия Пешевъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Силно звъни)

Министъръ И. Качаковъ: Не само г. Никола Гавриловъ, ами цѣлиятъ управителенъ съветъ на Съдийския съюзъ е депозиралъ на мене конгресната му резолюция; за тая целъ и въ устнитъ му разяснения точно тѣзи личности се споменаха.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Не за личности е ставало въпросъ.

Министъръ И. Качаковъ: Заедно съ управителния съветъ, като разгледахъ по какъвъ начинъ сж повишени, установихъ се само на тѣзи двама да бъдатъ деградирани и уволнени. Това е, г. г. народни представители, не само повелението на закона, но това е и практиката на дисциплинарния съветъ, който деградира неправилно повишенитъ съдии. Това е и становището на самитъ съдии, организирани въ Съдийския съюзъ, чийто конгресъ, между другото, обсъждайки неправилното повишение на нѣкои отъ тѣхнитъ колеги, е искалъ отъ министерството, както сж искали и отъ менъ, да се поправятъ тѣзи грѣшки чрезъ деградирание или уволнение на тѣзи неправилно назначени съдии. Това се смѣга за голѣмо нарушение на съдийската етика и азъ не можехъ, когато ми се донесе за тия съдии, знаейки тѣхнитъ прегрѣшения, . . .

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Само тѣ ли сж?

Министъръ И. Качаковъ: . . . да не приложа чл. 141, п. 5, който ми дава правото, понеже тѣ сж смѣняеми съдии, да не чакамъ решението на дисциплинарния съветъ, а самъ да наложя наказанието. Имамъ precedentъ, имаме и решение на конгреса на Съдийския съюзъ, че съ смѣняемитъ съдии това трѣбва и може да го направи самъ министърътъ на правосъдието.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Дисциплинарниятъ съветъ за какво е?

Министъръ И. Качаковъ: Азъ се боя дали, ако се отнесе до дисциплинарния съветъ, той ще се задоволи само съ това най-малко наказание — премѣстването имъ; азъ допускамъ, че най-малкото, което ще направи по отношение на тѣзи двама, го е да ги понижатъ да ги деградиратъ въ по-долна степенъ: допълнителни съдии, или съдии-изпълнители. И ако Вие настоявате много и не се убедите, като дойдете и прегледате преписката и дачитъ въ министерството, азъ мога и това да направя, за да Ви уверя, че съмъ билъ много снисходителенъ.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Азъ ще Ви посоча още 20 души такива съдии.

Министъръ И. Качаковъ: Г. Гавриловъ! Каго ми ги дадете и се окаже, че и тѣ сѫ такива, и тѣхъ ще накажа. Не е вѣрно Вашето твърдение, че на самоковския мирови съдия сѫмъ му отмишавалъ, защото билъ изнесълъ нѣкои данни по интерпелацията срещу Върбеновъ. Трѣбва да протестирамъ срещу това твърдение, г. Гавриловъ! Вие знаете, че той бѣше въ Габаре, той поиска смѣна и азъ го доведохъ по-близо до София, въ Самоковъ. Не сѫмъ се влиялъ отъ това, че е билъ спрямо моя другаръ такъвъ или онакъвъ. Нѣма да намѣришъ чуруклукъ въ моята дейностъ по отношение нито на едно премѣстване или уволнение на съдии. Ти дължеше преди всичко да дойдешъ при менъ да се осведомишъ по тия работи, защо сѫ премѣстени тия съдии, и когато, следъ моитѣ обяснения, останешъ съ убеждението, че законътъ е нарушенъ, тогава да дойдешъ да правишъ това питане.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Не сѫмъ длъженъ да идвамъ при Васъ, за да искамъ обяснения, а тукъ.

Министъръ И. Качаковъ: Азъ мисля, че понеже за г. г. народнитѣ представители вратитѣ на всички учреждения сѫ отворени навсѣкѣде, даже въ сѣдилищата, вмѣсто да алармирате обществото съ несѣществуващи нарушения на закона отъ страна на министра на правосъдието, вмѣсто да обезпокоявате съдиитѣ, че тѣ не сѫ сигурни за своитѣ мѣста и че по чужди внушения, не въ интереса на службата, могатъ да бждатъ мѣстени и разтакани, Вие дължете да се осведомите най-напредъ отъ Министерството на правосъдието за причинитѣ, по които сѫ премѣстени тѣзи господа съдии.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): (Казва нѣщо)

Министъръ И. Качаковъ: Азъ така схващамъ, г. Пждаревъ, а пъкъ Вие, когато Ви дойде редъ да отговаряте на такива питання, ще кажете това, което е право споредъ Васъ.

А. Капитановъ (з): Такъвъ редъ нѣма да му дойде ни кой пътъ.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг.): Такъвъ дошешъ не се пада лесно.

Министъръ И. Качаковъ: Когато има нарушение, когато има отклонение отъ реда на закона, тогава има думата Парламентътъ да констатира неправилнитѣ действия на министра, а преди да си направите заключението за неправилнитѣ действия, трѣбваше да дойдете да проверите даннитѣ.

За третия мирови съдия, дупнишкия, Ефтимъ Г. Пановъ. Противъ този съдия постѣпиха въ Министерството оплаквания, че той се държалъ въ служебнитѣ си отношения спрямо странитѣ и тѣхнитѣ повѣреници грубо и неприлично, че дружелъ съ уличници, че ги приемалъ въ кабинета си и пиелъ кафе съ тѣхъ и пр. и пр. обвинения. Предизвикахъ ревизия, при която почти всички свидетели подкрепиха тѣзи обвинения, а двама свидетели, които говорятъ въ полза на този съдия, подкрепятъ нѣкои отъ тѣзи обвинения. Независимо отъ това, но и адвокатскитѣ съветъ въ Дупница ми е изпратилъ две писма, отъ които второто е съ следното съдържание: (Чете)

„До господина министра на правосъдието, ст. София. Г. министре, адвокатската колегия въ града ни, обжалвайки дейността на II дупнишки мирови съдия г. Ефтимъ Пановъ, намѣри за необходимо да Ви уведоми, че по-нататъшното стоеие на сѣщия съдия въ града ни ще бжде крайно вредно за интереситѣ на правосъдието и за добротото име на магистрата.

„Затова имаме честь да Ви помолимъ, да наредите същиятъ да освободи заеманото отъ него съдийско мѣсто въ града ни“.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Прочетете и първия докладъ на адвокатския съветъ, който е въ негова полза.

Министъръ И. Качаковъ: Ето дознанието съ показанитѣ ята надзвѣски свидетели. (Показва рн) Г-н Гавриловъ! Министърътъ на правосъдието не е длъженъ да следва дисциплинарната политика на инспекторитѣ и на дисциплинарния съветъ. Когато намѣри отъ даннитѣ по дѣлото, че съдията е дисциплинарно провиненъ, или най-малкото, е въ вреда на престижа на правосъдието да остане той въ

единъ градъ, той има власт надъ него, той е длъженъ да изпѣлни дѣлга си — да го премѣсти другаде.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Това е така, но прочетете първия докладъ.

Министъръ И. Качаковъ: Единственниятъ докладъ е този, но е непълненъ, защото има грѣшки по приемането на пълномощията, за които не искамъ да говоря, защото нѣма нужда.

При наличността на тия провинения, азъ смѣнахъ, че бѣше мой дѣлъгъ да премѣстя и този съдия.

Ето г. г. народни представители, причинитѣ на премѣстването на тѣзи трима съдии.

Г. Никола Гавриловъ ми отправя другъ въпросъ: защо пъкъ сѫмъ назначилъ на мѣстото на самоковския мирови съдия бившия съдия-изпълнител Василь Ахтоподовъ? Затова, защото г. Ахтоподовъ наистина е осъденъ дисциплинарно за грубо държане спрямо ревизора Дончевъ, но въ министерството има сведения, че г. Дончевъ по едни неprovedени отъ него действия на сѣщия Ахтоподовъ е представилъ докладъ на главния инспекторъ, по който се направи напомняне на Ахтоподовъ за опущения по службата. Същитѣ тѣзи действия, обаче, обжалвани предъ окръжния съдъ, сѫ намѣрени правилни и жалбата е оставена безъ послѣствие. Следователно това мѣмрене, напомняне, което се е направило на г. Ахтоподовъ, по докладъ на г. Дончевъ, излѣзе неоснователно.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Осъденъ е.

Министъръ И. Качаковъ: Той е осъденъ затова, защото е изказалъ възмущението си предъ г. Дончевъ. Точно затова е осъденъ, защото се е държалъ грубо предъ началството. Но Министерството на правосъдието не може само поради едно дисциплинарно мѣмрене на единъ мирови съдия, особено когато за него е ясно, че този съдия наистина съ право се е възмутилъ при едно лошо настроение спрямо своя началникъ, да го държи вѣчно подъ карантина и, като отговаря на другитѣ условия, да не го повишава. Азъ забавихъ неговото повишение съ 6—7 месеци, тъкмо поради това, че е осъденъ на мѣмрене. И практиката ми е такава, че, следъ като единъ съдия бжде осъденъ на мѣмрене, и да следва редътъ му за повишение, забавямъ повишението му и правя това следъ като изтекать поне 6 месеци. И съ него сѫмъ постѣпилъ тъкмо така.

Другото обвинение, което отправяте на г. Ахтоподовъ, е, че обиждалъ самоковското гражданство.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): За незнание на службата си.

Министъръ И. Качаковъ: Че кой съдия не е осъждаван на мѣмрене за опущение по службата? Елате въ министерството, ще видите, че много малко съдии не сѫ осъждавани на мѣмрене. Г. Кулевъ е билъ министъръ на правосъдието и знае много добре това.

По другото обвинение, за обидната статия, той е оправданъ. Съдътъ не намира, че той съ тая статия е обидилъ самоковци. Той визира тамъ Васъ, защото Вие сте пришелецъ въ Самоковъ. (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Н. Гавриловъ (нац. л. П): И Вие имате сурата да го защищавате!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Силни звѣни)

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Когато единъ съдия пише такива статии, Вие като министъръ на правосъдието не можете да го защищавате.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Силни звѣни)

Министъръ И. Качаковъ: Г. г. народни представители! Ето какъ стои работата. (Чете) „По обвинението му, предметъ на определение № 1572/1933 г. на съда, по чл. 160, пунктъ 5, отъ закона за устройството на сѣдилищата, при възбуждане на дисциплинарното преследване съдътъ въ определение 1572/1933 г. не се е мотивиралъ, защо е намѣрилъ, че съ въпросната статия въ брой 441/1933 г. на „Самоковски общински вестникъ“ Ахтоподовъ е нарушилъ чл. 160, пунктъ 5, отъ закона за устройството на сѣдилищата и вънъ отъ службата накарнилъ достоинството на съдията. Въ самото заявление-оплакане на подписавшитѣ го самоковски жители се констатира, че възгледътъ на Ахтоподовъ, прокаранъ въ въпрос-

ната статия, е едно заблуждение. При това статията на Ахтоповов, прочетена публично, не дава представа, че той нарича „пришелците“ гамени, подлещи, и пр., а цели последните, ако ги има между тях в Самоков, да бъдат отстранени от самоковските граждани.“

Н. Гаврилов (нац. л. П): Значи, не визира само моята личност, а общо говори за всички, както съдят е възприел във мотивите.

Министър Й. Качаков: (Продължава да чете) „Така като преценява изнесеното във статията и, от друга страна, отговора на същата, който поставя във кавички званието на съдията Ахтоповов, намира, че няма обективни данни, от които да се съди, че съ въпросната статия Ахтоповов е накървил достойнството на съдията въвн от службата си и е невиновен и го оправдава от дисциплинарна отговорност по същото обвинение“. Това е един съдебен акт.

Н. Гаврилов (нац. л. П): Обаче ако съдят е нямал обективни данни, за да го накаже, то не значи, че Вие трябва да го назначите съдия във Самоков.

Министър Й. Качаков: Той е оправдан по това обвинение, затова не може да се говори за него: то е ликвидирано. Министерството не може да държи сметка за Вашето оплакване; то държи сметка само за онова, което компетентният съд намира за основателно. (Ръкоплъскания от мнозинството)

Но г. Гаврилов за друго се тужи против Ахтоповов. Аз виемаше да изнесе тия данни, но сега ще изнеса и тях.

А. Буков (з): Я да ги чуем.

А. Капитанов (з): Да чуем края.

Министър Й. Качаков: Когато г. Ахтоповов беше тук съдия-изпълнител, с Никола Гаврилов е бил пълномощник на съдържателя на хотел „Прентан“. Назначеният пазач е представлял от хотел „Прентан“ седмичен доход 120.170 л. Очевидно е, че той е давал голяма част от приходите на длъжниците съдържатели на хотел „Прентан“, а остатъкът е внасял по изпълнителното дѣло за удовлетворение на кредиторите. Г. Ахтоповов уволнява този пазач, смѣня го съ друг. Г. Гаврилов се застъпва да остане и въ края на краищата, като не е могъл, види се, да убеди г. Ахтоповов да остане този пазач, посочил му друго лице. Г. Ахтоповов е отказал да стори това, а г. Гаврилов го заплашил съ уволнение. Въпреки това, г. Ахтоповов изпълнил достойно дълга си и назначил неутрално лице, което ще представя действителните приходи на това изпълнително дѣло.

Н. Гаврилов (нац. л. П): Кажете, кое е това лице?

Министър Й. Качаков: Аз не зная кое е. Тук, въ дѣлото, сѣ писани имената.

Н. Гаврилов (нац. л. П): Аз ще го кажа.

Министър Й. Качаков: После ще го кажете.

Н. Гаврилов (нац. л. П): Аз мога да педирамъ каузата на упълномощителят си. Ще видимъ кой го е назначил и кой е ходил въ Обществената безопасност.

Министър Й. Качаков: После ще го кажете. — Г. Гаврилов! Вие можете да педирате каузата на своите доверители, но не можете да измудвате съдията да не изпълнява дълга си, а да служи на интересит на Вашит доверители. (Ръкоплъскания от мнозинството)

Н. Гаврилов (нац. л. П): Аз ще кажа какви сѣ Вашит връзки. Ще потърсимъ жената, която е ходатайствувала.

Председателстващ Н. Шопов: (Сидно звѣни)

Нѣкой отъ мнозинството: (Къмъ Н. Гавриловъ) Когато къмъ министра се държиш така, предъ съдията кой знае какъ си се държал!

Министър Й. Качаков: Г. Гаврилов е недоволен от г. Ахтоповов, отива при г. министър Върбенков

и се оплаква, че Ахтоповов го обидил при изпълнение на служебнит си обязанности и настоява да бъде уволнен. Върбенков го повѣрвал и уволнява Ахтоповов.

Н. Гаврилов (нац. л. П): Нищо подобно.

Министър Й. Качаков: Ахтоповов, безъ да ме познава, идва при мене, като секретар на партията, оплаква ми се и понеже азъ не искахъ да се явя предъ министър Върбенков безъ писмени доказателства, поискахъ отъ Ахтоповов да ми напише това, което ми разправи. Той ми даде едно писмо, въ което изложи всичко това. Отидохъ при министър Върбенков и питахъ, коя е причината за уволнението на Ахтоповов. Той ми отговори: „А бе, не се държи добре, обидил Гаврилов“. — Така ли? — „Така“. Заповѣдайте! Дадохъ това писмо на г. Върбенков, той го проче и веднага отмени заповѣдта за уволнението на г. Ахтоповов. Г. Гаврилов ми се разсърди тогава много. (Оживление всрѣд мнозинството)

Н. Гаврилов (нац. л. П): Не се сърдя. Ще се обясня по този въпросъ.

Министър Й. Качаков: Ето защо г. Гаврилов е недоволен отъ прашането на г. Ахтоповов за мирови съдия въ Самоков! Коментарит по-нататък сѣ излишни — вие сами ще си ги направите. Но има и друго, г. Гаврилов. За него няма да говоря, но си запазвамъ правото. (Ръкоплъскания отъ мнозинството)

А. Капитанов (з): Ако си обърне питането въ интерпелация, тогазъ! (Смѣхъ)

Н. Гаврилов (нац. л. П): И това ще стане, бѣдете спокойни. Вие сте научени да мълчите. (Глъчка)

П. Попиванов (з): По-хубаво е човѣкъ да мълчи!

Председателстващ Н. Шопов: Има думата народниятъ представител г. Гаврилов, за да каже доволен ли е отъ отговора на г. министра.

Н. Гаврилов (нац. л. П): Г. г. народни представители! Азъ съмъ длъженъ и лично да се обясня съ г. министра по този въпросъ. За да има условията на чл. 141, пунктъ 5, който цитира г. министърътъ на правосъдието, необходимо е да се установи съ решение на дисциплинарния съветъ, че лицето не отговаря на условията по пунктове 1 до 4 на чл. 87 и тогава г. министърътъ да приложи прѣмѣстване или уволнение.

А. Буков (з): Ако е несмѣняемъ.

Н. Гаврилов (нац. л. П): Даже когато е смѣняемъ.

Министър Й. Качаков: Ако е несмѣняемъ.

Н. Гаврилов (нац. л. П): Чл. 141, пунктъ 5, казва, че Вие нѣмате право, даже и да сѣ налице условията на чл. 87, да ги смѣнявате, докато нѣмате решение на дисциплинария съветъ. Министърътъ казва, че билъ поправялъ грѣшките, които управителниятъ съветъ на Съдийския съюзъ е поискалъ да бѣдат поправени. Г. г. народни представители! Азъ отъ тукъ предизвиквамъ г. председателя на Съдийския съюзъ да декларира писмено, че наистина, когато тѣ сѣ явили предъ г. министра на правосъдието, тѣ не сѣ посочили абсолютно никакви лица, а само сѣ искали да се изправятъ известни груби нарушения, които сѣ извършени отъ г. Върбенковъ като министър на правосъдието. За такива нарушения тѣ сѣ му посочили само прокурора на Врачанския окръженъ съдъ Георгиевъ, който е билъ неправилно повишенъ, и г. Милушевъ, който бѣше инспекторъ на нотариуситъ и който, безъ да е билъ нито единъ денъ съдебенъ кандидатъ, направо го направиа мирови съдия въ София. Това е, което е поискалъ управителниятъ съветъ на Съдийския съюзъ отъ г. министра. Обаче, не се минаватъ три дни и г. министърътъ на правосъдието повиква по телефона председателя на Съдийския съюзъ и му казва: „Азъ намѣрихъ и други нарушения, които сѣ извършени“. — „Кои?“. — „Грѣбова! да уволни самоковския мирови съдия Мешевъ“. Г. Качаковъ има добрината да ме извика тукъ и да ми каже: „Да не мислишъ, че уволнявамъ самоковския мирови съдия и съ това — да ти открия нѣкаква борба. Не. Съдийския съюзъ го иска това“. По поводъ на тия думи, които ми каза г. министърътъ тукъ, азъ трѣбваше да отида предъ цѣлия управителенъ съветъ на Съдийския съюзъ да пи-

тамъ: вѣрно ли е, че тѣ сѣ посочвали лица за уволнение или не? Г. министърътъ, ако наистина държи на декларацията, която е направилъ предъ сѣдийския конгресъ, че отъ дѣлата му ще сѣдятъ, какво той ще направи за сѣдистството, азъ го питамъ: г. министре! Само тия трима ли бѣха провинени? Само за тѣзи трима ли сѣ налице условията на чл. 87 отъ закона за устройството на сѣдилищата? Ами Вие имате списъка. Ето, Георги Арнаудовъ, втори сливенски мирови сѣдия — колко време стоя допълнителенъ членъ? Ами Борисъ Тихчевъ, пловдивски мирови сѣдия, сега починалъ, колко време стоя допълнителенъ членъ? Ами Лазаръ Петковъ, етрополски сѣдия?

Министъръ И. Качаковъ: Той е сѣдиятъ, за който правите питането.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Любенъ Камбановъ, пловдивски мирови сѣдия; Борисъ Шоповъ, пловдивски мирови сѣдия, сега премѣстенъ; Грънчаровъ, сестринъ синъ на Върбенковъ, варненски мирови сѣдия, който е стоялъ само единъ месецъ допълнителенъ членъ и сега го търпите за мирови сѣдия въ Варна!

Министъръ И. Качаковъ: Дайте списъка.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Стефанъ Атанасовъ, станимашки мирови сѣдия; Никола Зеленгоровъ, кърджалийски мирови сѣдия; Драгановъ, червенобрѣжки мирови сѣдия; Борисъ Добревъ, орханйски мирови сѣдия; Михайловъ, сливнишки мирови сѣдия; Радевъ, годечки мирови сѣдия; Петъръ Куловъ, търновски членъ-сѣдия; Саповъ, свилеградски мирови сѣдия.

Министъръ И. Качаковъ: Дайте ми списъка!

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Ето списъка, провѣрете го и ще видите, дали тѣзи сѣдии не сѣ стояли само по 2—3 месеца допълнителни членове, и защо къмъ тѣхъ не приложите постановленията на чл. 87 въ връзка съ чл. 141, п. 5, отъ закона за устройството на сѣдилищата, които сѣ налице за тия трима, за които нито има дисциплинарно дѣло, нито има нѣщо подобно?

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. Гавриловъ! Имате само 5 минути право да говорите.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Г. Шоповъ! Г. министърътъ на правосѣдието ме засегна лично и азъ дължа лично да се обясня.

Никой адвокатъ, г. министре, не е ограниченъ, когато е пълномощникъ на известни лица, да брани тѣхнитъ интереси. Той тъкмо затова е адвокатъ — да брани тѣхнитъ интереси. И когато се хвърля сѣнка отъ съмнение, пълномощникътъ на лицата има право да се намѣси предъ сѣдната-изпълнител и да иска лицето, което тѣ посочватъ по взаимно съгласие, да бѣде назначено за пазачъ на вещитъ. Г. Ахтоповъ билъ се разсърдилъ, че въ качеството на пълномощникъ на тия хора сѣмъ посочилъ лице, което да бѣде назначено за пазачъ. Имате вещи на стойност надъ 100 000 л. Азъ обръщамъ вниманието на г. министра на правосѣдието да види, кое лице Ахтоповъ е назначилъ за пазачъ — той назначи лицето Зехтинковъ, което само преди 2—3 месеца бѣше заловено въ една комунистическа демонстрация, бѣше арестувано въ Обществена безопасност и се хвърли отъ прозорцитъ на сѣщата. Следователно, виждате какви лица, какви хора се покровителствуватъ! Ние сме имали пълното основание да не вѣрваме на това лице да бѣде назначено за пазачъ на тия вещи.

Азъ заявявамъ, че не сѣмъ доволенъ отъ отговора на г. министра на правосѣдието. Освенъ тия данни, които изнесохъ, азъ разполагамъ съ други още и ще обрна моето питане въ интерпелация къмъ г. министра на правосѣдието, за да можемъ да преценимъ, дали дѣлата му отговарятъ на декларацията, която той направи предъ сѣдийския конгресъ.

Министъръ И. Качаковъ: Азъ сѣмъ готовъ още сега да отговоря на всичко.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Много бързате!

Министъръ И. Качаковъ: За да не се бавимъ, сега мога да Ви отговоря.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на правосѣдието.

Министъръ И. Качаковъ: Чл. 141 отъ закона за устройството на сѣдилищата говори само за несмѣняемитъ сѣдии, а смѣняемитъ сѣдии министърътъ на правосѣдието има право да ги уволнява. Съ това е съгласенъ и цѣлиятъ Сѣдийски съюзъ. И азъ твърдя, че на срещата ми, следъ конгреса, съ управителния съветъ на Сѣдийския съюзъ, между другитъ сѣдии, за които той намѣри, че сѣ неправилно повишени, бѣше и г. Пешевъ.

Второ, Вие, г. Гавриловъ, имате право да защитавате интереситъ на Вашитъ довърители, но Вие като народенъ представител най-малко имате моралното право да заплашвате сѣднитъ съ уволнение, за да не изпълняватъ дълга си. Вие сте изпълнили тая закана. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Ако и това е заплашване, че сѣмъ искалъ назначаването за пазачъ на вещитъ лице, което ми е посочено отъ моитъ довърители, тежко Ви и горко, ако имате такива разбирания!

Министъръ И. Качаковъ: Това не е съвмѣстимо съ поста, който заемате, съ високата мисия на депутатъ — да използвате положението си, за да подвеждате другаря си да уволни единъ добросъвестенъ сѣдебенъ служител. Вие трѣбва да вземете урокъ отъ това. Такава морална несъвмѣстимостъ съ изпълнението на депутатския Ви дългъ Вие сте проявили и при гласуването на закона за амнистията. Вие сте били подсѣдимъ, г. Гавриловъ, по чл. чл. 146 и 148 отъ наказателния законъ, и когато се е приемалъ тукъ законътъ за амнистията, Вие сте излѣзли тукъ, като докладчикъ, да предлагате къмъ чл. 2 отъ проекта на правителството да се вмѣкнатъ и чл. чл. 146 и 148.

Отъ мнозинството: А-а-а!

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Вие бѣхте тукъ, когато се докладваше, и сте се солидаризирали съ решението на комисията. Това може да видите отъ дневницитъ.

Министъръ И. Качаковъ: Азъ не сѣмъ знаелъ въ него моментъ, че сте били подсѣдимъ по чл. чл. 146 и 148 отъ наказателния законъ. Ето дѣлата: углавно дѣло № 844/1929 г. на Софийския апелативенъ сѣдъ и № 743 на Софийския окръженъ сѣдъ.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Прочетете оправдателната присѣда и ще видите, че не сѣмъ ималъ интересъ да се вмѣкнатъ въ закона за амнистията тия членове.

Министъръ И. Качаковъ: Вие нѣмахте моралното право да излѣзете тукъ, като докладчикъ на комисията по Министерството на правосѣдието, да искате да се вмѣкнатъ въ закона за амнистията чл. чл. 146 и 148 отъ наказателния законъ ни въ клинъ, ни въ ржкавъ.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Оправданъ сѣмъ. Прочетете оправдателната присѣда.

Министъръ И. Качаковъ: Г. Гавриловъ! Ако действително сте възмутенъ отъ министра на правосѣдието, Вие нѣмате моралното право да излизате тукъ, като докладчикъ на комисията по Министерството на правосѣдието, и да предлагате да се вмѣкнатъ въ закона за амнистията членове, които да засѣгатъ лично Васъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Нищо подобно. Като докладчикъ, азъ сѣмъ докладвалъ решенията на комисията, а не сѣмъ правилъ мои предложения.

Министъръ И. Качаковъ: Несъвмѣстимостъта на депутатския Ви дългъ, като изразителъ на волята на народа, не Ви позволява да излизате тукъ и да предлагате това. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Н. Гавриловъ (нац. л. П): Прочетете дневницитъ на Народното събрание и Вие ще видите, че други сѣ предлагали, а не азъ. Вие ще ми четете моралъ!

Министъръ И. Качаковъ: Ето, стр. 752 отъ дневницитъ.

Н. Гавриловъ (нац. л. П): И Вие сте се солидаризирали съ менъ, като докладчикъ на комисията.

Министъръ И. Качаковъ: Азъ не сѣмъ знаелъ, че сте подсѣдимъ; не сѣмъ знаелъ, че засѣга Васъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Вие, г. министри, знаехте ли, че той е подсъдимъ?

Министъръ Й. Качаковъ: Не.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Пристъпваме къмъ точка първа отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за възстановяване и допълване на закона за измѣнение на чл. 94 отъ закона за подобрене земеделското производство и опазване полскитѣ имоти отъ 7 юлий 1932 г. Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ С. Славовъ (з): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнение)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на земеделіето и държавнитѣ имоти.

Министъръ К. Муравиевъ: Г. г. народни представители! Предлагамъ да се направятъ следнитѣ редакционни поправки.

Първо, въ алинея втора на буква в следъ думитѣ „кооперативни организации въ страната“ да се прибавятъ думитѣ „кредитирани отъ Българската земеделска банка и кооперативни централи и потребителни кооперации, кредитирани отъ Българската централна кооперативна банка“.

Второ, въ същата буква в, алинея втора, следъ заличенитѣ думи „и съюза на притежателитѣ на вършачки“ да се заличатъ и думитѣ „като отпуска необходимия кредитъ за купуването на тия материали, както и необходимитѣ сѣдове и пособия“.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. г. народни представители! Постъпило е предложение, подписано отъ нужното число народни представители, които предлагатъ въ § 3, въ края на текста, да се прибавятъ думитѣ: „Въ алинея трета отъ членъ единственъ следъ думитѣ „Българската земеделска банка, която отъ своя страна и подъ свой контролъ може да възложи извършването на доставкитѣ и пласмента имъ на кооперативни организации“, да се прибавятъ думитѣ: „или фирми, които дадатъ най-износни условия и цени“.

А. Буковъ (з): На трето четене това не може. То не е редакционна поправка.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, чакайте председателството да каже своята дума. — Съгласно чл. 40 отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, предложения, които целятъ да измѣнятъ съдържанието на единъ законопроектъ, не могатъ да бъдатъ поставени на дебатиране и гласувани на трето четене. По тия съображения това предложение председателството не го поставя на разглеждане.

А. Капитановъ (з): Предлага се редакционна поправка.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Ако вносителитѣ желаятъ да го обяснятъ, то е другъ въпросъ; но разглеждането и гласуването на това предложение председателството нѣма да допусне, понеже съ него се прави едно съществено измѣнение на закона.

Освенъ това предложение, има две предложения отъ г. министра на земеделіето.

Първо, въ алинея трета на буква б следъ думитѣ „кооперативни организации въ страната“ да се прибавятъ думитѣ: „кредитирани отъ Българската земеделска банка и кооперативни централи и потребителни кооперации, кредитирани отъ Българската централна кооперативна банка“. Съ това предложение се прави едно по-широко обяснение на понятието „кооперативни организации“.

И второ предложение, въ същата буква в алинея втора, следъ заличенитѣ думи „и съюза на притежателитѣ на вършачки“ да се заличатъ и думитѣ „като отпуска необходимия кредитъ за купуването на тия материали, както и необходимитѣ сѣдове и пособия“.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Това не е редакционна поправка, то е измѣнение на закона.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Никой не иска думата по тия предложения, ще ги положи на гласуване.

Който приема първото предложение, направено отъ г. министра на земеделіето, а именно въ алинея втора на буква в, следъ думитѣ „кооперативни организации въ страната“, да се прибавятъ думитѣ „кредитирани отъ Българската земеделска банка и кооперативни централи и по-

требителни кооперации, кредитирани отъ Българската централна кооперативна банка“, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Който приема второто предложение на г. министра на земеделіето, а именно въ буква в на алинея втора, следъ заличенитѣ думи „и съюза на притежателитѣ на вършачки“ да се заличатъ и думитѣ „като отпуска необходимия кредитъ за купуването на тия материали, както и необходимитѣ сѣдове и пособия“, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Както не приехме предложението, направено отъ група народни представители, така не трѣбваше да се приеме и второто предложение на г. министра.

Министъръ К. Муравиевъ: Да дамъ едно обяснение на г. Пждаревъ. По искането на г. министра на финанситѣ се премахва отъ закона правото на Българската земеделска банка да възлага доставката на горивни и други материали върху Съюза на притежателитѣ на вършачки. Щомъ премахнаме това право на Земеделската банка, естествено, че ако остане текстътъ, че се отпуска необходимия кредитъ за купуването на тия материали, това ще бѣде една безсмислица. Следователно, отхвърляме и отпускането кредитъ на тѣзи, на които отнемаме правото да доставляватъ петролъ и други горивни материали.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Да.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Ония отъ г. г. народнитѣ представители, които приематъ законопроекта за възстановяване и допълване на закона за измѣнение на чл. 94 отъ закона за подобрене земеделското производство и опазване полскитѣ имоти отъ 4 юлий 1932 г. така, както се докладва, заедно съ вотиранитѣ поправки, предложени отъ г. министра на земеделіето, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 39)

Пристъпваме къмъ точка втора отъ дневния редъ — одобрение предложението за приемане на държавна служба американския подданикъ д-ръ Ралфъ К. Колинзъ, лѣкаръ.

Моля г. секретаря да прочете предложението.

Секретаръ С. Славовъ (з): (Прочита предложението изцѣло, заедно съ мотивитѣ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 57)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Който одобрява предложението за приемане на държавна служба американския подданикъ д-ръ Ралфъ К. Колинзъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 40)

Пристъпваме къмъ точка трета отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за бюджета на държавата за 1934/1935 финансова година — продължение разискванията.

Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Никола Думановъ.

Д-ръ Н. Думановъ (нац. л. о): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въпрѣки доста обширнитѣ дебати, които се развива по внесения законопроектъ за бюджета на държавата за предстоящата финансова година, по който се изказаха редица оратори, и въпрѣки изчерпателното разглеждане на редица въпроси, свързани съ него, азъ ще спра вашето внимание и върху нѣколко мисли, които, споредъ менъ, заслужаватъ внимание.

Ние има да одобряваме единъ много скромень бюджетпроектъ на държавата, макаръ и съ известни курси и несъобразности. Нашата страна е извънредно много обеднѣла. Нейнитѣ сръдства сѣ изчерпани и приходитѣ, които фискътъ очаква да получи, сѣ извънредно много намалени. Заради това азъ считамъ, че похвалнитѣ фрази, какво бюджетпроектътъ е много скромень и малък, достатъчно окастрень, се казватъ не за хвалба отъ тѣзи, които защищаватъ този бюджетпроектъ, а по една необходимостъ, защото тоя видъ на бюджетпроекта, споредъ моята преценка, не е тѣй скромень затуй, защото се е съзнавало, че трѣбва да бѣде такъвъ, а защото условията, при които се развиваше нашата страна, сѣ наложили този белегъ на бюджетпроекта. Независимо отъ това, че приходитѣ сѣ малки, но и отъ други мѣста се е упражнило достатъчно давление за неговото намаляване до тѣзи размѣри.

Б. Ецовъ (д): Важно е, че е постигнато намаление.

Д-ръ Н. Думановъ (нац. л. о): Азъ бихъ отдалъ повече почитъ на скромността на бюджета, ако тази скромность

се дължеше на едно съзнание, че тъй трябва да бъде нагоден и съкратен, а не на непреодолими препятствия, на внушения и съвети от друго място, за което всички знаем. И днес, когато ние трябва да гласуваме приходите и разходите на българската държава, давайки чрез нашия вот ови смисъл, какво народът чрез своите избраници доброволно възприема бюджета, за да го направи задължителен, да наложи неговото принудително изпълнение, дължни сме от данните, с които разполагаме, които на нас се дават, да поставим редица въпроси.

Първият въпрос, който по необходимост трябва да си зададем, е: дали от едно общо разглеждане на приходите и разходите пера на бюджета ние не откриваме опасност за спокойното развитие на нашата страна, за нейното благоденствие и за нейното благосъстояние? Защото бюджетът на държавата е отражение на нейния стопански и финансов живот. Не се касае въ случая да одобрим или да не одобрим така предложения ни бюджет. Касае се, от това, което той съдържа, да видим, какви перспективи очаква нашият народ; мирно, спокойно развитие, стопанско и политическо, или сътресения и неизвестности крие утрешният ден. Всички тия мисли не могат да не занимават всекиго от нас.

Първият въпрос, на който при разглеждането на кой и да е бюджет, въ коя и да е година, е длъжно да си отговори правителството, а наред с това и народното представителство, е дали бюджетът е осъществим и дали е искрен.

Нашият уважаем г. министър на финансите от редица години пледира, че той се вдъхновява от искренности, да представи бюджета такъв, какъвто той трябва да бъде, да гледа на нещата открито и да даде една правилна оценка на всичките прояви на нашия стопански и финансов живот. И едно приемущество, което той всекикога иска да изтъкне спрямо други, то е, че неговият бюджет е реален и осъществим. Докато въ своето експозе говореше въ един момент, че бюджетът е нагоден да не даде дефицит и че предшествуваният бюджет ще приключи без дефицит, веднага се коригира съ една симптоматична фраза: „И този бюджет няма да свърши без дефицит“.

Може би има други страни, въ които бюджетните дефицити да не представляват никаква голяма опасност, защото животът там е по-интензивен, може да се разполага с повече средства, и следващата година, управлявана държавата по-добре финансово, да позволи да се наваксат всички недоимъци. Но за нас, малката, бедна България, тъй зле притисната от стопанските условия и развиваща се при големи мъчности, аз считам, че представянето от страна на отговорното правителство на един бюджет, който, по неговата преценка и по преценката на всички ни, няма да приключи без дефицит, е една опасност, от която ние трябва да се предпазваме и към която трябва да бъдем много осторожни. Защото, какво би станало с нашата страна, ако няколко години под ред ние приключваме с недоимъци? Нито имаме възможност да ги покриваме с нещо, нито бихме могли да очакваме въ по-близките години, които идат, едно по-голямо размразяване на нашия стопански живот, едно по-голямо оживление на нашите държавни финанси, за да излезем от опасното положение, което всеки бюджет създава с дефицитите.

Аз за себе си, хвърляйки един поглед, колкото и повърхностен да бъде той, върху приходните пера, така както са начертани въ представения ни бюджетопроект, не мога освен да отговоря: не само че бюджетът ще свърши с недоимъци, но тия недоимъци ще бъдат доста голями, за да изправят страната пред доста големи сътресения. Направиха се тук много сравнения на цифрите въ представените таблици. Без да се впускам въ по-големи подробности, аз мога смело да констатирам, че няма перо въ приходната част на нашия бюджет, което да не дава отсегаше указание — при сравнение с постъпленията въ миналите години — за един доста внушителен дефицит, за някои пера съ 5—10—20—30 милиона лева, а за други с по-големи цифри. Така напр., ако въ 1931/1932 финансовата година от данък занятието са могли да постъпят само 187 милиона лева, и за следващата финансова година, 1932/1933, постъпленията да намаляват почти съ 10 милиона и отъ предвидения за финансовата 1933/1934 г. 218 милиона лева да постъпят за 9-ти месеца само 186 милиона лева, смислам, че е много смело да очакваме за настоящата година едно постъпление от 230 милиона лева. Тук не се касае за един прък данък, по-реален, какъвто е поземелният данък, който има пак да се събира и срещу който има какво да се вземе въ случай на неплащане. Предви-

дените постъпления отъ поземелния данък дори да не постъпят въ периода на финансовата година, може да се очаква да постъпят въ следващата година, ако държавата е решена да върви принудително към тяхното събиране. Но данъкът занятието по своята структура е малко по-неподатлив на принудително събиране, защото нямме достатъчно гаранция, че всички обложени с него ще продължават занятието си следващата година, за да бъдат заставени, по съществуващата патентна система, да заплатят този данък. И затова възражението, което обикновено се прави, че той е предвиден въ този размер 230 милиона лева, и ако не постъпи до края на бюджетното упражнение, може да се храни една надежда да постъпи въ последствие, презъ следващата година, не е оправдано.

Същото можем да констатираме почти за всички пръки данъци, отбелязани въ глава първа на приходния бюджет. И ако по тази глава общо за текущата финансова година, без няколко месеца, отъ предвидени 454 милиона лева са постъпили само 377 милиона лева кръгло, много пресилено е да очакваме от пръките данъци такива постъпления, каквито се предвиждат, каквито и усилия да правим за тяхното навременно събиране или за тяхното по-добро разпредделение, за посправедливо облагане. Щомъ за една предшествуваша година, която въ всеки случай е по-благоприятна отъ тази, която ние започваме, сме могли да предвидим 454 милиона лева, сега веднага да надумем това перо до сумата 504 милиона лева, съ 50 милиона лева повече, е едно ясно указание, че отъ този вид данъци, които обикновено се смятат за най-сигурни, за най-лесно събиращи, държавата може да очаква един сигурен недоимък.

Същата констатация трябва да направим и за косвените данъци, защото нашият стопански живот всеки ден става все по-труден. Търговията замира въ нашата страна и не можем да очакваме, поне за най-близкото време, едно раздвижване и едно увеличение на консомацията. А само отъ увеличаване на консомацията може да се очаква едно увеличение на постъпленията отъ косвените данъци. И затова ние смело можем да кажем, че да се очаква да постъпят по глава втора, отъ косвените данъци, 858 милиона лева, срещу едно постъпление за предшествувашата година едва 675 милиона лева кръгло, е една пръкомърна надежда.

Втората глава въ своето второ подразделение — приходи отъ акцизи, — е изградена тоже на предположения, въярността, и единственото намърение, което се прозира въ съставянето на бюджета, е, съ изкуственото представяне на приходни пера да може да се уравни един бюджет, за който предварително и тъзи, които го представяват на наше одобрение, и ние, които го гласуваме, чувствуваме, че е неосъществим. Ние не оставихме нито един предмет отъ първа необходимост необложен, като започнем отъ спирта, оцета, бирата, дори до предметите, които са необходими за всекидневната храна, какъвто е оризът. И аз тук мога смело да открия един въпрос, за да бъдем наясно, когато правителството иска отъ нас върху тия приходни пера да градим разходната част на нашия бюджет.

Ако обединяването на българския народ е едно общо-признато явление; ако нашият износ пръкомърно е намалял и нямме перспектива поне за предстоящата календарна година да бъдем по-благоприятно поставени, да имаме по-добри очаквания за утрешния ден, какъ е възможно, когато ние чувствуваме всекидневните затруднения, въ които нашият народ живее, да градим надеждите на нашия фиск върху едно постоянно увеличаване на косвените данъци и да ги увеличаваме не само по размъри, ами и чрезъ облози на предмети, които до вчера са били необложени? Аз няма да изкажа общото теоретическо съображение, че косвените данъци са осъдени отъ учения специалисти по тъзи въпроси. Но не е нужно да бъдем специалисти по тъзи въпроси, за да почувствуваме опасността за утрешния ден и мъжнотите, които очакват нашия народ.

Намалението на цените на онова, което ние произвеждаме на нашата земя, което съставлява единственият приходен източник на българското земеделско население; намалението на приходите на занаятчиите, на свободните професии, на всички категории български граждани, всичко това не показва ли, че ние не можем да вървим по този път, по който се върви от редица години насам, да одухотворяваме, да оживяваме, да опресняваме българските финанси съ увеличение на данъци и съ създаване на нови данъци и то отъ най-опасните, косвените данъци? Неудобството отъ тях не само това, че поскупяват живота, днес тй представ-

ляват и друга една опасност — че увеличават несъответствието между ценитъ на оной, което ние произвеждаме и което фабрикуваме, и на онова, което се внася отвън. И днес много право се забеляза, че единъ отъ най-същественият въпроси, това, което смущава правилното развитие на нашия стопански животъ и което създава най-голяма загриженостъ въ нашето население — е грижата за посрещане на всъдъншните нужди. Ако наистина обезценяването на предметитъ, които се произвеждатъ въ нашата страна, е два или три пъти по-големо отъ това на предметитъ, които идатъ отъ вънъ или пъкъ които излизатъ отъ българскитъ индустриални заведения, много ясно е заключението, което всички трѣбва да си направимъ. То е, че за раздвижването на нашия животъ, за създаването на поносими условия, за изживяването на голѣмата криза, ние не трѣбва да вървимъ по този опасенъ пътъ — да увеличаваме косвенитъ данъци, да увеличаваме скъпотията, когато ценитъ на предметитъ, които населението трѣбва да продава, за да посреще своитъ ежедневни нужди, се намаляватъ постоянно и чрезмѣрно — а трѣбва да вървимъ по съвършено другъ пътъ. Този пътъ е много ясенъ, той е подсказанъ и на правителство, и на общество, и на фактори, и на партии отъ това, което ние наблюдаваме всѣки день въ нашия животъ, и отъ онова, което всѣки день се приказва и въ села, и въ градове, и на събрания, и въ интимни разговори.

Най-напредъ налага се да се правятъ икономии — икономии въ разходитъ, икономии въ службитъ. Въ нашата страна, поради едно, ако не нехайство, то поне най-малко лекомислено отнасяне къмъ този сериозенъ въпросъ, се оставя събитията единъ день неочаквано да дойдатъ да ни покажатъ че не сме вземали навреме всички опѣзи мѣрки, които се налагатъ да бждатъ взети.

Въ настоящия случай азъ не ще цитирамъ числото на чиновницитъ въ нашата страна и не ще правя аритметическо сравнение съ онова на чиновницитъ въ другитъ страни, за да видимъ, съобразно съ населението и службитъ които съществуватъ, на колко жители какво число чиновници се падатъ у насъ, макаръ и да съмъ увѣренъ, че цифрата, която съществува у насъ, е по-голяма отъ оная въ другитъ страни. Но въ другитъ страни животътъ е по-компаниранъ, задълвяватъ се повече културни нужди и намѣсата на държавата въ много отношения е по-развита. Това е достатъчно да ви докаже, че съ нашия чиновнически персоналъ ние на всѣки случай задоволяваме много по-малки нужди, отколѣто се задоволяватъ въ други страни. И затуй, ако въ нормално време е позволено на държавата, щомъ тя може да събира своитъ приходи по-безпрепятствено, безъ да влошава съ това живота, да хвърля по-голяма частъ отъ държавнитъ приходи за чиновници, за да създаде по-голяма консомативна способностъ на населението, днесъ вече у насъ въпросътъ е доста назрѣлъ, за да получи друго разрешение.

Всѣки отъ насъ, при най-обикновената обиколка, която може да направи въ коя да е частъ на нашата държава, не е могълъ да не констатира една особена омраза, а ако думата омраза е много силна, то поне едно неприязнено отношение на страдащото население къмъ чиновника, положението на когото хората, изправени предъ по-големъ мъжнотии, считатъ за много цвѣтущо, за много охолно. И въ последнитъ общински избори въ много села агитацията се водѣше отъ много кандидати за кметове съ лозунга: да намаляватъ своитъ заплати, а нѣкъде дори и съ обещания да служатъ безъ пари. Секретаръ-бирницитъ бѣха прицелна точка на партийнитъ състезания, при надварване, коя партия, като вземе общината, каква заплатата ще даде на секретаръ-бирника. Поради това, че поминѣтъ е мъченъ, че мизерията, която хлупа на нашитъ врати, е много, голѣма, кѣмъ и безъ това незавидното положение на нашия чиновникъ сѣ отправени много лоши погледи, гледа се съ по-други чувства и се разсъждава по-иначе.

Азъ не бихъ желалъ нашата страна да продължава да се развива при такива чувства, които всѣки день могатъ да станатъ по-тягостни и да заплашатъ повече нормалния ѣ животъ. Съкращенията се налагатъ поради бюджетни причини. И ако и тази година, въпрѣки обещанията, въпрѣки указанията, които имаме у насъ вътре въ страната; въпрѣки пожеланията за съкращения, които се изказватъ отъвън, колкото пѣти нашиятъ бюджетъ се представя предъ Финансовия комитетъ съ изложение върху финансовото и стопанско положение на нашата страна, въпрѣки ангажментитъ, които се поематъ, ако не се правятъ съкращения, ще дойде време — и то е много близко — когато по-големъ съкращения ще се наложатъ.

Азъ зная обикновеното възражение, което се прави — че тия съкращения иматъ и обратна страна, че тѣ мо-

гатъ да причинятъ известни затруднения въ нашата страна, защото чиновникътъ консомира и защото много мъчно е, когато и безъ това животътъ е доста труденъ, да бждатъ хвърлени въ живота десетки хиляди български граждани, лишени отъ заплати и отъ мѣста, за да си пробиватъ наново пътъ въ други нѣкакви области на стопанския животъ и да намиратъ ново поприще за дейностъ. Но, предъ мъжитъ, предъ несгодитъ, въ които могатъ да се озоватъ 10.000 или 5.000 души, които все пакъ биха намѣрили известенъ поминѣкъ, азъ бихъ предпочелъ да бжда по-спокоенъ изобщо за доброто развитие на нашата страна и за утрешния день. Ако дойдатъ потрудни времена — а тѣ неминуемо идатъ — животътъ ще стане по-неудържимъ, и тогава ще се касае не само за запазване положението на нѣколица, на едно малцинство, а за спасяване положението на цѣлъ народъ, на цѣла страна, на една държава.

Има ли възможностъ за съкращаване на нашитъ служби — това е единъ отъ въпроситъ, които трѣбва да бждатъ поставени. Достатъчно е да погледнемъ кой да е държавенъ апаратъ, коя да е административна служба отъ всичкитъ служби, които съществуватъ въ нашата страна, за да се увѣримъ, че не само има такава възможностъ, но я има въ по-широкъ мащабъ. Защо, обаче, не се прибѣгва къмъ съкращения? Дали не се чувствува нуждата отъ тѣхъ? Дали не се чувствуватъ тежеститъ, въ които живѣе нашата страна, затрудненията, въ които се намира финансово нашата държава и по-специално нашиятъ фискалъ? Чувствува се. Азъ съмъ увѣренъ, че тѣзи, които отговарятъ днесъ за порядѣка въ нашата страна, които иматъ грижитъ на своитъ плещи и които повече трѣбва да бждатъ за правилното развитие на държавата ни, за нейното спокойствие, не сѣ далеко отъ тази мисль и отъ тѣзи грижи. Но ако всичко това е тъй и ако друга констатация не може да се направи, освенъ тази че съкращения се налагатъ поради много причини и че съкращения сѣ необходими и сѣ възможни и въпрѣки това не се правятъ — ето вече редъ години за тѣхъ се приказва; приказватъ тѣзи, които управляватъ, тѣ приказваха и тогава, когато не бѣха на тѣзи мѣста. (Сочи министерската маса) а бѣха отгатакъ, и ще продължаватъ да приказватъ всѣки пътъ, когато не сѣ на отговорното мѣсто, защото ги чувствуватъ — ние сме длъжни да се попитаме: защо не ставатъ тия съкращения? Може да е пресилена тази моя констатация, може да се дължи най-после и на чувството, че съмъ опозиционеръ и не сподѣлямъ отговорноститъ на управлението, но азъ за себе си имамъ готовия отговоръ и чувствувамъ причината, поради която това не става: тя е партийното неудобство отъ голѣми съкращения, защото най-после и партизанитъ иматъ свой дълъ въ управлението, и тѣ иматъ право да очакватъ известни мѣста! Азъ за себе си вървамъ, че дотогава, докогато въобще порядкитъ въ нашата страна не се промѣнятъ и не дадемъ съвършено друга физиономия на нашия партисенъ животъ, управленията ще бждатъ вѣчно роби на известни партийни давления и — колкото и да чувствуватъ нужда отъ съкращения, колкото и да приказватъ за тѣхъ, когато сѣ далеко отъ властта — всѣкога, кои повече, кои по-малко, ще върватъ по този пътъ.

За да правимъ съкращения по-разумно, да бждатъ тѣ по-оправдани, налага се, преди всичко, една ревизия на всички клонове на държавния апаратъ, на всички видове служби. Трѣбва да се нагоди държавната администрация и споредъ възможноститъ ни, и споредъ това, което животътъ вече изисква. Мнозина чувствуваме излишността на известни служби, мнозина чувствуваме комплицираността на други служби, и най-после, мнозина виждаме какъ единъ бюрократизъмъ е пустналъ дълбоки корени и сковава и държавния животъ, и държавната администрация. Но наредъ съ това, за да бждемъ свободни да съкращаваме, да не се чувствуваме обвързани партийно, за да можемъ да разрешимъ една голѣма задача въ нашия държавенъ животъ, за нашето държавно устройство, дошло е време да се даде едно радикално разрешение на този въпросъ, поставенъ на дневенъ редъ отъ десетки години насамъ. Искамъ да кажа, че дотогава, докогато нѣмаме несмѣняемостъ въ службитъ на чиновницитъ, за да ги подберемъ съ по-голяма подготовка, за да можемъ да ги направимъ по-интензивни въ труда, — за да не се заематъ отъ трима души служби, които могатъ да бждатъ вършени отъ двама — ние нѣма да разрешимъ този въпросъ, нито пъкъ ще намѣримъ въ себе си куражъ да съкращаваме чиновници, които иматъ партийна заслуга, които сѣ получили въ по-големата си частъ служба, благодарение на партийнитъ си заслуги. Несмѣняемостта се налага точно по тия съображения — за да можемъ да съкращаваме.

Но несъмняемостта се налага и по други съображения, за които азъ нѣкой път отъ това мѣсто съмъ говорилъ.

Днесъ партиятъ крѣпѣе въ себе си една основна порочностъ, да се пълнятъ отъ хора, които чакатъ служби и единъ службогонски кадръ се прелива отъ партия въ партия, смущава нейнитѣ редове и е една прѣчка за едно добро и разумно управление. Отъ друга страна, чиновницѣтъ, получавайки мѣстата си като една награда за добре завършена партийна работа, не само че не се поддаватъ на трудъ, но често пѣти вършатъ нѣща, които сж несъвмѣстими съ службата имъ. Така напр., въ известна областъ на нашето управление, въ известни служби, ние виждаме често пѣти по-низшъ чиновникъ да върши своето и на подканянията на по-високостоящия отъ него да отговаря съ партийна протекция и съ заплашвания. Отъ друга страна, наблюдаваме и друго едно явление, което у насъ става вече обезпокоително. То е порочността, която се е загнѣздила въ известни служби. Безъ да желая да злоупотавямъ този или онзи ресортъ, този или онзи министъръ, достатъчно е да видимъ това, което става въ нѣкои държавни учреждения, за да разберемъ какъ се вършатъ известни несправедливости и какъ известна корупция може да бѣде не само търпѣна, но да не може да се намѣрятъ нито сила, нито срѣдства тя да бѣде изкоренена.

Несъмняемостта на нашитѣ чиновници се налага и по друго едно съображение. Ако вземемъ да направимъ най-повърхностна статистика на това, което нашата държава отдѣля всѣка година за „Пенсионния фондъ“ за плащане на пенсиятъ, и сравнимъ количеството на пенсионеритѣ въ България съ числото на чиновницѣтъ, които имаме въ даденъ моментъ, ние не можемъ да не констатираме голѣмия процентъ на пенсионеритѣ спрямо числото на чиновницѣтъ у насъ, въ сравнение съ процента въ другитѣ страни. Защо е това? Най-напредъ, защото върху една служба е възможно, при съществуващитѣ порядки и законоположения въ нашата страна, за 50 години да се пенсиониратъ двама души и една частъ отъ човѣка. За да бѣда по-ясенъ, ще трѣбва да дамъ следното сравнение. Въ други страни не само че чиновницѣтъ сж несъмняеми, за да не се позволява уволнението имъ преждевременно и да се трупатъ на гърба на държавата единъ новъ товаръ съ плащане на пенсия, но не е позволено на чиновникъ да се пенсионира преждевременно, още когато е способенъ за работа и когато още може да служи.

Нѣкои ще ми кажатъ, че у насъ въ новия законъ за пенсиятъ е предвидено, че единъ чиновникъ не може да бѣде пенсиониранъ, дори ако е изслужилъ необходимото число години за пенсия, ако не е навършилъ известно число години, ако нѣма известна предѣлна възраст. Но тази предѣлна възраст у насъ не е стриктно пазена, нито е толкова висока, както въ други страни. Другаде не е позволено на чиновника, преди да стигне предѣлната възраст, определена за дадена категория служби, да напусне и да получи пенсия. Той може да има изслужени години за пенсия, но ако напусне длъжността си преди да е стигналъ предѣлната възраст за неговата служба, нѣма право на пенсия. Само ако се наложи да напусне службата си поради недажгавостъ, поради доказана неспособностъ да носи службата си, само тогава той има право да се пенсионира преди достигане на предѣлната възраст.

У насъ върху тѣзи въпроси малко се мисли. Нашата държава имаше щастие да живѣе въ по-охолни години, когато намираще по-голѣми възможности да пълни своитѣ каси съ приходи, обаче тѣзи възможности намаляватъ все повече и повече, и нѣма да бѣде прекалено, ако кажа, че наблюдаватъ дни, когато върху всички тия въпроси трѣбва да се помисли по-сериозно и да получатъ тѣ своето разрешение.

Азъ считамъ, че трудноститѣ, въ които живѣе нашата страна, ще ни наложатъ въ много скоро време да дадемъ и несъмняемостъ на чиновницѣтъ, за да можемъ да направимъ по-голѣми икономии и съкращения въ нашия разходенъ бюджетъ, да можемъ да пресушимъ тоя нескончаемъ притокъ на все нови и нови пестители, защото бремето, което носи нашиятъ народъ въ видъ на прѣки и косвени данъци, нѣма да бѣде вече поносимо за него.

Днесъ много малко въпроси получаватъ своето разрешение. И ако не искаме да бѣдемъ прекалено строги въ критиката, която правимъ на управлението, длъжни сме да критикуваме; не съ настроението да критикуваме на всѣка цена, а съ желанието да бѣдемъ полезни и да бѣдемъ чути. Защото всѣко управление, поради много причини, може единъ нѣща не да не ги вижда, но да мисли, че още не имъ е дошло времето, за да имъ даде едно правилно разрешение, а други — че могатъ да останатъ по-дълго време неразрешени.

Днешната голѣма стагнация въ нашия стопански животъ, голѣмото обедняване, което е вече масово явление за нашия народъ, въ нашата държава, поставятъ за много бързо разрешение нѣколко въпроси. И много право се казва отъ тѣзи, които ме предшествуваха на това мѣсто (Сочи трибуната), че днесъ ние можемъ да дадемъ едно успокояване на нашия народъ, да възвѣрнемъ неговата вѣра за по-добри дни, да го въоръжимъ съ по-голѣмо спокойствие, за да посрѣща несгодитѣ, ако той вижда, че за него се мисли и се отдѣлятъ достатъчно грижи. Дори да не бѣдатъ грижитѣ толкова, колкото се очаква, защото чудеса не могатъ да се вършатъ, все пакъ ние всички съзнаваме и чувствуваме, че има известни въпроси, които могатъ да бѣдатъ разрешени и трѣбва да бѣдатъ разрешени.

Това, което смущава всички слоеве на нашето общество, всички класи, всички категории отъ нашето население, бѣше задължителността на българското стопанство, безъ разлика. Колкото да се счита че този въпросъ е приключенъ, или пъкъ че не сега му е времето, обсъждайки бюджета на българската държава, да бѣде наново повдигнатъ, азъ пакъ ще отдѣля нѣколко думи за него.

Азъ не считамъ, че законътъ за облекчение на длъжницѣтъ, който гласувахме, е разрешилъ окончателно въпроса. И тукъ трѣбва да изкажа своето съжаление, че съ тоя щекотливъ въпросъ, който засѣга кредита на нашата страна, който трѣбва да бѣде правилно разрешенъ, за да се даде стопанско примирие, за да се създаде възможностъ при по-спокойна атмосфера да се справяме съ другитѣ несгоди, да лѣкуваме другитѣ болки въ нашата страна, не се приключи. И колкото повече той тѣе толкова той става по-опасенъ — по-опасенъ за нашия стопански миръ, за нашето стопанско развитие, за кредита на нашата страна. И затуй всѣкога сме считали, че едно окончателно разрешение на въпроса за задълженията трѣбваше да се даде.

Оставатъ още нѣколко дни до срока, даденъ отъ закона, за искане на облекчения. Молби за искане облекчения постѣпватъ въ много ограниченъ размѣръ. Нѣкои виждатъ въ това единъ добъръ белегъ. Доколкото си спомнямъ, отъ тѣзи мѣста (Сочи министерската маса) се изказа мисълта, че колкото по-малко молби се подаватъ за искане на облекчение, толкова по-добре; ще се споразумяватъ кредитори и длъжници непосредствено, полюбовно!

Нѣкой отъ земледѣлицѣтъ: Само че не се споразумяватъ.

Д. Ачковъ (нез): Море искатъ си паритѣ калпазанитѣ!

Д-ръ Н. Думановъ (нац. л. о): Азъ не си мисля дори, че такова споразумение може да бѣде масово. Азъ не си правя илюзия, че, предоставенъ длъжникътъ на кредитора, първиятъ ще получи едно справедливо третиране.

Д. Ачковъ (нез): И азъ ще отида да се споразумѣя съ министъръ-председателя полюбовно да не платя 120-тъ лири, които имамъ да давамъ на легацията въ Анкара!

Д-ръ Н. Думановъ (нац. л. о): Може да има кредитори, които да гледатъ трезво на нѣщата, които да влизатъ въ положението на длъжника и да виждатъ невъзможността да добиятъ едно пълно удовлетворение, но това сж изключения. Който е далъ пари, той иска да получи това, което има да взема. Мене ме интересува крайниятъ резултатъ, който този законъ може да даде. Справедливо законътъ е бойкотиранъ. Азъ не бихъ желалъ съ думитѣ, които има да кажа тукъ, да насърча едно отрицателно отношение къмъ единъ законъ, отъ правителството, гласуванъ отъ Народното събрание, нито пъкъ преследвамъ целта да поставя този въпросъ наново като актоуленъ, като щекотливъ или да заискамъ едно ново разрешение съ повдигането му сега. Но фактитѣ сж по-силни отъ нашитѣ желания и ние въ най-скоро време ще бѣдемъ принудени наново да се занимаваме съ този въпросъ, но тогава може би да бѣде вече късно да му дадемъ едно друго разрешение.

Неползуването отъ закона се дължи на много причини. То се дължи на невъзможността да се подадатъ молби, съпроводени съ толкова много формалности, съ толкова много изисквания, съ толкова много условия, и особено се дължи на общото схващане, което може и да е погрѣшно — менъ не ми се вѣрва да е погрѣшно — че законътъ нѣма да даде облекчения, че той нѣма да разреши въпроса основно и, най-важното, че той поставя длъжницѣтъ въ едно много стѣснено положение, предвиждайки една страшна мѣрка — ипотека върху тѣхнитѣ

имоти Длъжниците чувствуват, че вписването на молбата им за облекчение е равносилно на една ипотека върху тяхните имоти. че законът не само ги поставя въ едно неизгодно положение, ами имъ заприщва възможността утре, при едно малко затруднение, въ което могат да се намърят, да намърят какъвто и да било кредитъ за посрещане на всъщидневните си нужди, или пъкъ за посрещане на известни платехи. Така, както се развива нашият стопански животъ, много ясно е, че тъй малките приходи не стигатъ вече за посрещане на най-обикновените нужди. Достатъчно е да съпоставимъ ценитъ на зърненитъ храни съ ония на предметитъ отъ всъщидневна нужда — кибритъ, солъ, газъ — за да видимъ, че приходътъ отъ зърненитъ храни не стига за нищо. А едно повишение ценитъ на зърненитъ храни не само че не се очаква, но може да се тръгне по обратенъ пътъ — къмъ едно намаление на тѣзи цени. И затуй законътъ се бойкотира, затуй той буди повече озлобление и се напастава едно съзнание, че ние сме неотзивчиви, че не желаемъ да се притечемъ на помощъ на ония, които сж измжчени, които очакватъ облекчение. Отъ друга страна, въ закона за облекчение на длъжниците, както много пъти се каза, има редица несъобразности. Така, напр., докато едно отъ чувствителнитъ облекчения, които се даватъ — на единъ длъжникъ съ задължения подъ 1.000.000 л. — е това, че му се дава право да получи намаление на дълговетъ си чрезъ намаляване на прѣкомѣрнитъ лихви, за длъжници съ задължения надъ 1.000.000 л., които задължения най-често криятъ въ себе си едни голѣми, едни прѣкомѣрни лихви, това облекчение не се дава, тъй като логичното тълкуване на постановлението на чл. 8 не позволява на тия длъжници съ задължения надъ 1.000.000 л. да получатъ намаление на дълга си чрезъ намаление прѣкомѣрнитъ лихви, защото въ този членъ изчерпателно сж посочени облекчения, които имъ се даватъ.

Другата грижа, която ние имаме, е да внесемъ известна справедливостъ, като съобразимъ ценитъ на нашитъ земеделски произведения съ ценитъ на онѣзи артикули, които се внасятъ отъ вънъ. Една отъ мѣрките, които правителството взе, надѣвайки се съ нея да повиши ценитъ на зърненитъ храни, бѣше въведенитъ наскоро монополъ на зърнени храни. Азъ сега нѣмамъ за задача да критикувамъ тази мѣрка, нито ще кажа, че трѣбваше да се прибѣгне къмъ нормиране ценитъ на житото и на другитъ храни по законодателенъ редъ, като се фиксиратъ едни задължителни цени за вътрешния пазаръ, за да се намърятъ сѣрцства за покриване загубитъ отъ износа на изливъшка, нито пъкъ искамъ да се спирамъ на редицата мѣрки, които се препорѣчватъ отъ разни специалисти по този голѣмъ въпросъ. Днесъ много държави, които се бѣха нагърбили съ протегирание на населението, занимаващо се изключително съ производство на земеделски произведения, се отказватъ отъ тази протекция. Недавна въ Франция чрезъ устата на министра на земеделството и на министра на финанситъ се отправиха предупреждения къмъ френския земеделецъ, че държавата е уморена и, при сѣрцствата, съ които разполага, не може така ефикасно да подкрепва земеделството и да поддържа изкуствено високи цени на зърненитъ храни. Унгария сжщо се връща и изоставя онзи голѣмъ режимъ на протекция, който бѣше въвела. Нашата съседка Югославия, и тя вече чувствува умората отъ тази протекция. Ние, обаче, у насъ, поради редица условия — нѣкои може да се дължатъ на обективни причини, а нѣкои на чисто субективни причини, не искамъ да влизамъ въ тѣхното обсъждане — сме длъжни още за дълго време да държимъ единъ специаленъ режимъ, който да бѣде предназначенъ по единъ изкуственъ начинъ да поддържа вътре въ страната по-високи цени на зърненитъ произведения отъ ценитъ на международния пазаръ. Моята по-специална задача сега е не да препорѣчвамъ една нова мѣрка, но да обърна вниманието на правителството, дотолкова, доколкото имамъ сведения за това, което става, върху опасноститъ, на които се натъкваме, при този монополенъ режимъ, поради редица причини.

Цената на житото е установена на 2-70 л. франко пристанище Варна, а на другитъ товарни гари тази цена е намалена съ превознитъ разности. Правителството, въ лицето, на Дирекцията за храноизноса, която провежда монопола, продава житото по 3-80 л. и тази голѣма разлика между цената, на-която се закупува житото, и онази, на която се продава, е доста съблазнителна. Всѣки пътъ, въ изключителни времена, при изключителни режими, се промъкватъ контрабандисти, които, благодарение на специални връзки, на специални условия, на известна по-рочностъ, успѣватъ, когато затрудненията сж за другитъ, да направятъ за себѣ си единъ добъръ гешефтъ, една

добра сдѣлка. И днесъ за никого отъ тѣзи, които боравятъ съ търговия на зърнени храни, които сж по-близко до тази търговия, не е тайна, че вече контрабандата е започнала. Тя се провежда на редица мѣста по съвършено различни начини. Обикновено не се контрабандиратъ изведнѣжъ голѣми количества. Установеният режимъ не е съвършенъ, за да може да предотврати контрабандата. Какво се иска отъ тѣзи, които купуватъ? Да запазятъ пломбитъ, да водятъ единъ дневникъ, въ който да вписватъ постѣпленията на храни, а нѣма никакъвъ контролъ за това брашно, което тѣ могатъ да консомиратъ, като го преработятъ на хлѣбъ. И става следното нѣщо. Ако могатъ да се нагласятъ на една по-голѣма пратка, тя се контрабандира изцѣло. Ако не, въ единъ вагонъ, по споразумение между продавача и купувача, поставятъ се нѣколко човала незапечатани и нѣкои други продажби не-контролирани. И днесъ въ самата дирекция се оплакватъ отъ противодействието на мѣстната общинска властъ, че тя не желае да даде съдействие. И понеже държавата не разполага съ свободни сѣрцства за да закупи всичкитъ количества, които сж свободни на пазара, и които се предлагатъ, производителтъ бърза да продаде не на тази голѣма цена 2.60 л. килограмътъ, не на агента на дирекцията, защото той нѣма възможностъ веднага да плати, а съ известно намаление на частенъ човѣкъ или пъкъ на самия агентъ, който ще закупи за своя смѣтка. Така ние ще видимъ една система — която може би е добре замислена, може би да дадѣше известни резултати — да бѣде провалена, понеже не може да обсегне всичкото количество, което е свободно и предназначено за монопола; вмѣсто тя да предвара държавата отъ евентуалнитъ загуби, да бждатъ тѣ увеличени. И догодина тази мѣрка, която мнозина считаха необходима и належаща, която за известни партии вече бѣше станала като че ли една партийна програма, носена и извявана като партийно искане, ще видимъ да бѣде изоставена и да се прибѣгне къмъ други неизпитани сѣрцства, при които, поради тѣхната преходностъ, докато се нагодятъ къмъ нашитъ обективни условия и докато дадатъ резултати, да се чувствува още по-несигурно положението.

Затова какво се налага? Налага се не само по-голѣма бдителностъ, не само по-голѣмъ контролъ, но и по-голѣмъ подборъ на органитъ, които контролиратъ монопола, и по-голѣмъ подборъ въ почтеността, въ изпитаността на чиновницитъ. Ние трѣбва, за голѣмо съжаление, да констатираме, че намалението на морала, разврата, корупцията не само че не стихва, не само че не се корени, но като че ли се увеличава отъ день на день все повече и повече, и въ нашата страна, поради редица съображения, тя има възможностъ да получи по-дълбоки корени. Това се дължи донѣкъде и на известни наши особености и още повече на това, което всички констатираме и което всички осъждаме — голѣмото проявление на партизанството въ подбора на чиновницитъ. Днесъ не се търси способниятъ, не се търси почтениятъ, не се търси изпитаниятъ. Службитъ се даватъ съ протекция, съ партийна принадлежностъ. Ние не сме достигнали още до тамъ, да видимъ държане на служба на хора, които иматъ друга партийна принадлежностъ. Не сме стигнали положението въ онѣзи страни, въ които се постѣпва така дори, безъ да има законъ за несмѣняемостъ. Азъ съмъ убеденъ, че у насъ при тѣзи условия, при този партийенъ манталитетъ, дори да имаме единъ законъ за несмѣняемостъ, бихме могли да го компрометираме, бихме все пакъ намѣрили случаи да го заобиколимъ — това е наша специалностъ. Затова трѣбватъ не само законни реформи, не само да реформираме страната чрезъ едно ново преустройство, но да превъзпитаемъ партиитъ, и първиятъ примѣръ, първото насърчение трѣбва да бѣде дадено отъ по-отговорнитъ, отъ онѣзи, които иматъ претенциитъ да водятъ страната и да я водятъ къмъ все по-голѣми успѣхи.

Днесъ, когато въ нашата държава се чувствува една голѣма нужда отъ пари, когато чѣлти институции се съкращаватъ, когато днесъ на дневенъ редъ сж учителитъ, въ които съкращенията сж масови, има известни нѣща, които наистина будятъ печални чувства и които сж отъ естество да напастятъ известни убеждения не, но известни чувства и къмъ бждещето на страната ни, и къмъ привързаността къмъ нашия народъ, и къмъ въртата въ нашата държава. Докато за нѣкое перо отъ 5—10 милиона лева ние се склпимъ, не намираме начинъ да удовлетворимъ насжщни нужди и осакатяваме известни служби, защото съкращенията ставатъ инцидентно, не-проучени, въ края на годината или въ началото на новата, съ едни бюджетни настроения, въ известни области ставатъ нѣща, които не сж за препорѣчване.

Изнасяйки нѣколко данни, които имамъ да дамъ, нѣмамъ непосредствено задачата да атакувамъ или да противопоставямъ този или онзи. Притежавамъ единъ списъкъ на надничари въ едно ведомство, който наистина е станалъ публично достояние, а това може да предизвика много печални последици и много печални явления въ нашата страна. Какъ е възможно да се искатъ кредити за поведигане на скотовъдството, на овоцарството, за пазене на известни култури въ нашата страна и да даваме преди нѣколко години по-голямъ суми, 30—40 милиона лева, а тази година само кредитътъ на Министерството на земледѣлието за надничари, споредъ една бърза аритметическа смѣтка, която азъ си направихъ, да възлиза на 20.800.000 л.? Всѣка година, когато стане дума за предвиждане на този много подозрителенъ параграфъ въ нашитѣ министерства, въ нашитѣ ведомства, едни се отнасятъ съ подозрение, и много справедливо, а отговорниятъ министъръ има единъ аргументъ, на който болшинството обикновено не може да се противопостави: искаме тия срѣдства, за да бждемъ въ състояние да поддържаме известни служби на тѣхната висота. Е добре, г. г. народни представители, какъ можемъ спокойно да отгѣляме при тия оскѣдици, въ които живѣемъ, едно значително перо — защото днесъ 20—30 милиона лева само за едно министерство не е една сума, която трѣбва да бжде гледана съ пренебрежение — когато при разходването на тия суми виждаме такива изнедадващи нѣща, че не ни позволяватъ на насъ, народнитѣ представители, съ спокойствие и съ довѣрие да гледаме на тия работи? Така, напр., въ списъцитѣ, които азъ имамъ, въ 1931 г. надничаръ въ Министерството на земледѣлието е билъ нашиятъ колега адвокатъ Никола Борисовъ, известенъ партизанинъ отъ гр. Видинъ. Азъ не бихъ желалъ да цитирамъ имена, защото целта ми не е да посочвамъ тѣзи, които сѣ изгеглили облаги отъ надници за физически трудъ, който никога не сѣ употребили, при всичкитѣ ни старания да не позволяваме кредити за физически трудъ, предназначени за подобрене поминѣка на нашето население, да бждатъ употребени така скандално, и при всички усилия на бюджетарната комисия всѣка година, правейки бюджета на българската държава, да вземе всички мѣрки да не позволи, чрезъ разни постановления въ закона за бюджета, едно подобно разхищение, едно подобно разпиляване. Не е позволено кредититѣ, опредѣлени за надници за физически трудъ, да се даватъ за интелектуаленъ трудъ. За да видите какви надничари имаме, ще ви посоча единъ примѣръ. Въ Горни-Джбоникъ има единъ човѣкъ, който е берберинъ и бръсне хората въ своя дюкянъ, а фигурира като надзирателъ на парка въ Горна-Баня!

С. Кирчевъ (з. Ст. В): И все се прави ударенъ въ главата!

Д-ръ Н. Думановъ (нац. л. о): Г. г. народни представители. За такива надничари въ 1931 г. сѣ похарчени около 27 милиона лева. И какви надничари? Дори слуги на известни високопоставени хора, слуги, които служатъ и получаватъ заплати отъ господаря си, фигуриратъ като надничари, а господарятъ имъ получава тѣхнитѣ надници отъ 80, 100 до 150 л. на день, безъ да е известно за слугувания, че е надничаръ. Така сѣ държавни срѣдства се плаща слугуването, но като че ли артиста нѣщо и за господаря! Азъ мога да посоча нѣколко конкретни такива случаи.

С. Кирчевъ (з. Ст. В): Кажете ги!

Д-ръ Н. Думановъ (нац. л. о): Достатъчно е, че казвамъ факта. И днесъ ние наблюдаваме едно озлобление, много основателно, на онѣзи, които сѣ поставени да живѣятъ въ трудни условия, озлобление и недовѣрие къмъ всичко: къмъ власт, къмъ държава, къмъ управници, къмъ тия, които трѣбва да иматъ по-голямъ престижъ, действителността на които трѣбва да бжде подложена на по-малко подозрителност, за да можемъ, наистина, веднѣжъ завинаги въ нашата страна да скжсаме съ подобни системи, та когато препорѣчваме на нашия народъ спокойствие и търпение, за да излѣзе отъ тягостното положение, въ което се намира, да има въра въ насъ, и за да можемъ, ако въ бждеще настѣпятъ по-мѣкни времена, да преживѣемъ трудноститѣ и да изведемъ държавата безъ сътресения на спасителния брѣгъ. Иначе тая въра ние ще я загубимъ.

Азъ искамъ и по другъ единъ въпросъ да обърна сериозното внимание на правителството. Не искамъ да упрѣквамъ българското население въ неподчинение на законитѣ; не искамъ отъ това да направя по-голямъ въпросъ, отколкото може би се прави. Азъ чувствавамъ, че

нуждата е причина на едно масово незачитане на съществуващитѣ наши фискални закони и известни нареждания. Ако отидете въ което щете село въ Северна или Южна, въ Западна или Източна България, не може да не ви направи впечатление единъ фактъ, който говори до кажде можемъ да стигнемъ, ако вървимъ по този път. Всички пушатъ тютюнъ контрабанда и когато въ селото попадне вестникъ, запазватъ го за да го използватъ вмѣсто цигарени книжки. Азъ не изнасямъ този фактъ, за да правя упрѣкъ нѣкому; изнасямъ го, за да обърна внимание на това, което у насъ може да настѣпни. Контрабандирането на тютюнъ намалява държавнитѣ приходи. Въ нашия приходенъ бюджетъ отъ бандеролъ и акцизъ върху тютюна е предвидено да постѣпятъ едно много внушително число милиони. Нашето население е стигнало до отчаяние и затуй пуши контрабанденъ тютюнъ. Но не е фактъ, че се прави контрабанда съ тютюна, който навѣва опасения. Има другъ фактъ, който е по-печаленъ: че се контрабандира въ лицето и предъ очитѣ на официалната власт, която е натоварена да бди и следи да не става контрабанда — предъ акцизния стражаръ и общинския кметъ, който е органъ на акцизната власт въ всѣки случай — и никой не смѣ актъ да състави, никой не смѣ неодобрение да изкаже. Акцизнитѣ се страхуватъ да съставятъ актове, защото вече станаха инциденти съ такива акцизни стражари. Акцизниятъ, ако би дрзналъ да състави нѣкому актъ, не би намѣрилъ приемъ въ селото, би билъ изправенъ предъ голѣми трудности, и не само трудности, но и предъ голѣми разправии. Защо изнасямъ този фактъ? Изнасямъ го съ единствената целъ да кажа онова заключение, което ни се налага на всички насъ въ случая. Нашиятъ народъ е принуденъ да живѣе въ оскѣдица. Той не може съ спокойствие да понесе нищетата, когато вижда, че неговиятъ трудъ не само че не е възнаграденъ, ами не е заплатенъ така, както би трѣбвало да бжде заплатенъ. Днесъ вече и за предмети отъ първа необходимостъ хората нѣматъ срѣдства. Голѣмото обединяване, на което ние сме свидетели, принуждава хората съзнателно, умишлено, открито да изказватъ неподчинение на законитѣ. Не само контрабандиране става, но има едно явно непокорство на закона, явно саботиране на закона и явно съзнание, че държавата, съ своитѣ органи и своята дисциплина, е безсилна да наложи зачитането на закона. Това трѣбва да даде една поука, а тя е тази: така, както се развива нашиятъ стопански животъ, ние можемъ да осъменимъ предъ неподчинение не само на фискалнитѣ закони, но и на други закони.

И какво се наблюдава още? — Съзнанието, че фискалнитѣ тежести не трѣбва да бждатъ носени, защото сѣ непоносими, се загнѣзва все по-дълбоко въ народната душа. И ако донѣкъде има извинителни причини, има други причини, които ние създаваме умишлено и които даватъ известно насърчение. Разумно ли е онова, което става у насъ съ опрошаването на известни тежести по единъ такъвъ лекомисленъ начинъ, безъ никакво загрижване какъвъ прецедентъ създаваме и какво правимъ — да опрошаваме данъци за известенъ периодъ отъ време съ надежда, че опрошаването е много голѣмо? Когато се опрости напоследѣкъ данѣкъ-замятие, така, както се изнесе тукъ въ първоначалния проектъ, така, както се създадоха надежди чрезъ пресата — защото това бѣше широко оповестено и то като че ли бѣше необходимо за известна партийна агитация — долу се смѣтна, че наистина се прави едно чувствително опрошаване на данѣкъ, 20—30—50% и когато данѣкоплатецътъ, правейки си смѣтка, че има такава опрошаване, отидѣше при бирника, за да оформи опрошаването и бърза да плати останалата частъ — защото по закона има известенъ срокъ, въ който трѣбва да се плати останалата частъ отъ данѣкъ, за да получи опрошаване — тогава се натѣква на какво? — На известни изчисления — въ повечето случаи чисто субективни — на данѣчнитѣ власти, чисто произволни и позволени отъ закона по единъ начинъ, който никой отъ насъ, когато се гласувае законътъ, не можеше да съзре и да си обясни. И въ края на краищата почти никакво облекчение не се почувствува.

Нѣкой отъ мнозинството: Почувствува се.

Д-ръ Н. Думановъ (нац. л. о): Азъ имамъ табличката и ще ви я кажа, ако трѣбва.

Но другото, което е по-страшно, то е: не че ние създадохме надежди за едно опрошаване, а това, че опрошаването на данѣка не засегна тѣзи, които сѣ го платили, а засегна тѣзи, които не сѣ го платили. Добре, ами защо става опрошаване на данѣкъ? Затуй, защото държа-

вата е почувствувала, че данъците сж непоносими при създадените условия и че известни материални затруднения на населението сж ни принудили да се огнесемъ съ едно такова снизхождение.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): То бѣше примамка за плащане.

Другъ отъ лѣвицата: То бѣше за общинските избори.

Д-ръ Н. Думановъ (нац. л. о): Въ редица законоположения, въ които ние възприехме принципа за намаление на тежеститѣ, на първо мѣсто почнахме съ намалението наемихъ на известни обществени, фондови земи, като се постанови платилитѣ да не получатъ облекчение, а неплатилитѣ да получатъ. Този принципъ го провеждаме и сега по отношение на данъцитѣ. Добре, нѣма ли да насадимъ ние въ съзнанието на българския данъкоплатецъ убеждението, че той не бива вече да бѣде изправенъ къмъ държавата, не бива да носи данъчните тежести, дори и тогава, когато сж поносими и когато има възможност да плати?

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): То се наслади вече.

Д-ръ Н. Думановъ (нац. л. о): Нѣма ли данъкоплатецътъ да почне да не плаща редица години своитѣ данъци, като ще живѣе съ очакването, че когато се натрупатъ данъцитѣ му, ще дойде време, когато тѣ ще се опростятъ? А не всѣки, който е платилъ данъка си, е билъ много охолоенъ и е могълъ да го плати. Единъ е платилъ данъка си, защото е билъ принуденъ, поради редица обстоятелства, да го плати: трѣбвало е да отчуждава имотъ, трѣбвало му да се снабди съ известно удостовѣрение, и тогава е билъ притиснатъ да си плати данъка. Но дори да сж платили данъка си охолоитѣ, дори да сж го платили тия, които могатъ да платятъ, щомъ се дава единъ таквъ лошъ примѣръ въ нашия държавенъ, въ нашия финансовъ животъ, въ управлението на нашата страѣа — а вече много лоши примѣри започнаха да се даватъ, и като че ли това стана една система — ние не тикаме ли страната къмъ една финансова разруха и не излагаме ли на една проблематичностъ онова, което държавата чака да получи като приходи, за да посрещне своитѣ нужди?

Г. г. народни представители! Азъ загатнахъ, че се налага едно намаление на ценитѣ на стокитѣ, които идватъ отъ вънъ, че се налага единъ по-ефикасенъ контролъ надъ българската индустрия, за да не се позволява поддържането на такива цени на фабрики отъ мѣстно производство, които достигатъ почти ценитѣ на произведенията, които идатъ отъ вънъ. И аслъ, днесъ единствената възможностъ, която българската държава има, и единствениятъ дългъ, който българското правителство има, е да внесе известно успокоение, известна справедливостъ, като изравни ценитѣ на продуктитѣ отъ вътрешенъ и външенъ произходъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Съзнава го, но не го прави.

Д-ръ Н. Думановъ (нац. л. о): Но това много малко е разбрано и почувствувано, защото всичко, което вършимъ, е точно обратното. Съ увеличението на косвенитѣ данъци, съ увеличаване коефициента на митата и адвалорнитѣ такси на известни стоки, които идатъ отъ вънъ, ние, отъ една страна, посжпваме всѣка година онова, което ние не произвеждаме, което иде отъ чужбина, като, отъ друга страна, не сме въ състояние да държимъ неговата цена въ известно поне съотношение съ ценитѣ на това, което българскиятъ селянинъ произвежда. И затова несправедливостъта става все по-голяма и по-чувствителна. И днесъ искането за създаване на известно съответствие между ценитѣ на земледѣлскитѣ произведения и ценитѣ на индустриалнитѣ е едно искане, подсказано въ съзнанието на българския народъ. То се налага да стане, защото други пѣтица да уравниемъ нашия стопански животъ, да го направимъ по-лесно поносимъ, по-гъвкавъ, да направимъ нашето население по-устойчиво, да може да посрѣща своитѣ нужди и да очаква съ по-големъ надежди единъ по-добри дни, нѣма. Това, обаче, не става; и не само че не става, но и нашиятъ бюджетъ изключително сега се подхранва отъ тия нови приходи, чрезъ увеличаване на косвенитѣ данъци — увеличавайки, отъ една страна, съществуващитѣ и, отъ друга, създавайки нови болести.

Правителството, чрезъ финансовия министъръ, си приписва заслугата, че върви по пѣтя на съкращенията, по пѣтя на ограниченията, че направило да се почувствува и въ отѣлното стопанство необходимостъта отъ ограничения и, отъ друга страна, че то е създадо нови приходи за българския фискъ. Азъ знамъ, че създаването на нови

приходи за българския фискъ не е продиктувано отъ нашето желание тѣ да бѣдатъ създадени, . . .

С. Кирчевъ (з. Ст. В): Безъ да гледа, че се е стигнало да се сгрже съ кожата барабаръ.

Д-ръ Н. Думановъ (нац. л. о): . . . а защото това се е заискало съ препорѣжитѣ, които се дадоха миналата година отъ финансовия комитетъ. Съкращения на чиновници, създаване на нови приходи, гласуването на нови закони — дори и този злополученъ законъ, който Камарата още не може да приеме, за бюджета, отчетността и предприятията, и той е заисканъ, за да имаме единъ основенъ финансовъ законъ, върху който да градимъ нашия бюджетъ — всичко това е заискано.

Но дори ако не бѣше заискано, дори ако бѣше продиктувано на българското правителство отъ съзнание, още по-зле за правителството, защото безспорно е вече, че ние не можемъ да вървимъ, при даденитѣ условия, стопански и финансови, въ които се намира нашата страна, при това развитие на кредита, при това намаление на нашия износъ, при това ограничение на нашия вносъ, продиктувано отъ девизни съображения, по другъ пѣтъ, освенъ по пѣтя на съкращенията, на икономитѣ и, следователно, по пѣтя на намаление на косвенитѣ данъци, за да внесемъ едно равновесие въ нашия и безъ туй съ нарушено равновесие стопански животъ. И затова ще трѣбва, ще се наложи, то ще дойде много скоро, условията ще го наложатъ — не поради съзнанието на партиитѣ, не поради съзнанието на правителството, но условията на нашия животъ ще наложатъ намаление на косвенитѣ данъци, намаление въ облагането, за да можемъ да изравнимъ ценитѣ вътре въ страната и да направимъ живота по-поносимъ и по-евтинъ.

Азъ считамъ, че имаме само една възможностъ. Ние не сме въ състояние да поддържаме по изкуственъ начинъ, съ загуба за държавата, високи цени на това, което българинътъ произвежда. Ние имаме открити предъ насъ два пѣтя. Единиятъ е: да преоборзуваме нашето земледѣлие, да произвеждаме това, което се търси на пазара — защото известни наши произведения вече не намиратъ пазара — да минемъ къмъ нови форми на производство, да нагледимъ нашето стопанство къмъ новитѣ задачи и нужди, да възвърнемъ живота къмъ едно намаляване на вътрешнитѣ цени, къмъ едно поевтиняване. А това ще води следъ себе си намаляние на чиновническитѣ заплати, съкращение на службитѣ, едно още по-голямо намаление въ ценитѣ на стокитѣ и едно още по-голямо загрижаване за намаляние ценитѣ на ония продукти, които ние не произвеждаме, а внасяме отъ вънъ. Азъ мисля, че ако тази година сме закъснѣли, ако и третата година отъ живота на това правителство е започнала при невиджането на оиѣзи опасности, които крне нашиятъ стопански и финансовъ животъ, загриженостъта за единъ по-смѣли реформи, за едно по-сериозно отнасяне къмъ нашия животъ догодина ще се наложи.

Ние сме оставили най-големитѣ стопански проблеми днесъ да се редятъ отъ единъ нашъ кредитенъ институтъ, нареченъ Българска народна банка. Азъ не отричамъ необходимостъта да бѣде ограничаванъ вносътъ въ нашата страна, щомъ като нашиятъ износъ е сведенъ до такива печални размѣри. И, безспорно, това ограничаване се налага, за да може да поддържа стойността на нашия левъ, тъй необходима за нашето правилно и нормално развитие. Не е важно кой ще провежда тази политика, дали само Народната банка, ограничавайки девизитѣ — понеже тя дава девизи, трѣбва да контролира вноса, да го уравнива, да раздава чужда валута — или ще се намѣси и другъ нѣкой институтъ. Но това, което на мене ми прави впечатление и което се обсъсква съ моето съзнание за справедливостъ, то е, че се вършатъ голѣми произволи. И това не се скрива. Не го казваме само ние, оппозицията — казватъ го и правителствени хора. И днесъ, когато нашата страна почива на два голѣми принципа: политическа свобода и стопанска свобода — правото на всѣки гражданинъ да опредѣля своята стопанска дейностъ, да я насочва въ дадена областъ, въ дадена областъ, да бѣде господаръ на своя трудъ, да вложи своитѣ усилия кждето иска — не чувствуваме ли, че съ въведената система ние създаваме не само несправедливостъ, но създаваме, ако тъй мога да го нарека, единъ монополентъ режимъ, който едва ли ще трѣбни до концессионната система? Дава се валута въ известенъ ограниченъ размѣръ за внасяне на известни стоки отъ съществуващи фирми, които сж внасяли тия стоки презъ известна година. Безспорно, една мѣрка трѣбва да има; безспорно, едно безразборно зависване отъ нови търговци може да става. Но тогава, когато има такива ограничения — това не е било само днесъ,

то е било и вчера при другъ видъ ограничения, при другъ видъ стѣснения — всѣкога се намиратъ начини да се внесе не само несправедливостъ, но да се предизвикватъ известни чувства на неприязненостъ и на роптанне. Справедливо ли е на единъ, който ималъ щастieto до известна година да е внасялъ — случайно, може би, или благодареение на една системна дейностъ — известно количество стоки въ нашата страна, да му бѣде признато изключителното право на вносителъ на тоя родъ стоки, и по такъвъ начинъ ние да създадемъ едни магнати въ нашия търговски животъ, да имъ дадемъ едни изключителни права на концесия, да внасятъ дадени стоки само тѣ? Ами справедливо ли е на този, който поради това, че има повече възможност да се насочи въ дадена дейностъ, който днесъ е открилъ, че би представявалъ по-голямъ обектъ за неговата дейностъ известенъ родъ търговия, да му бѣде затворена вратата и да не може да търгува съ тоя родъ стоки?

Ако би била само тази несгодата, че режимътъ облагодетелствува известно число хора и създава за тѣхъ единъ монополенъ режимъ и ги прави концесии на известенъ родъ търговия азъ не бихъ толкова ропталъ. Но има друго нѣщо, което дохожда да се отрази по-зле на нашия стопански животъ. Така напр., за известни стоки, които се внасятъ отъ вънъ, този режимъ е създавалъ едно благоприятно положение; много малко хора, ограничени по брой, иматъ правото да внасятъ тѣзи стоки въ нашата страна. Така стои въпросътъ съ вноса на желѣзото. Днесъ, въпреки че нѣма нито външни, нито вътрешни, нито каквито и да е други условия за повишаване ценитѣ на известни предмети, идещи отъ странство, само затова, че много ограниченъ брой хора иматъ правото да внасятъ тоя родъ стоки, тѣ произволно сж повишили ценитѣ. Давайки имъ тази привилегия, тѣ единствени да внасятъ тия стоки, държавата не се е намѣсила да не позволи безредно увеличение на ценитѣ.

Ето какъ нашиятъ вносъ се развива не само неправилно, но той почива и на една порочност, която не може да буди друго, освенъ чувство на протестъ и негодувание.

Тия нѣколко бележки за известни стопански несъобразности азъ бѣхъ длъженъ да направя. На насъ не е приятно да констатираме неотзивчивостъта къмъ голѣмитъ нужди на българския народъ. Не ни е радостно така сжщо да виждаме неразрешени нѣколкото въпроси, които могатъ да бѣдатъ правилно разрешени, чието разрешение може да внесе по-големъ спокойствие въ нашата страна и да позволи да се изживѣятъ трудноститѣ съ по-голяма лекота. Ние бихме се радвали, ако нѣколкото малки, не, но и голѣми въпроси, които можеха да бѣдатъ разрешени, и разрешението на които можеше да внесе известно равновесие въ нашия стопански животъ, да направи условията по-добри за стопанското и финансово заздравяване — не заздравяване, а възстановяване, ще кажа азъ — на нашата страна, можеха да бѣдатъ правилно разрешени.

Каква е днесъ общата констатация? Едно правителство дойде на властъ, посрещнато — както рѣдко въ нашия политически животъ се е срѣщало — съ голѣми ентусиазъмъ, съ голѣми надежди. То получи безграничното довѣрие на българския народъ въ единъ моментъ, когато бушуваше една остра стопанска и финансова криза; когато грижитѣ за утрешния день бѣха вече ясно очертани. И рѣдко е имало правителство, на което дългътъ, задачитѣ да сж били тъй ясно подсказани отъ развиващитѣ се събития, отъ изхода, отъ равномѣтката на едно политическо състезание въ едни избори. И днесъ съ прискѣрбие, не съ радостъ азъ трѣбва да направя една констатация. И моята констатация нѣма да бѣде партизанска. Имаме резултати отъ едни избори — общинскитѣ — които правихме. Каквито и цифри да се даватъ за тѣхъ, тия избори сж безъ голѣмо политическо значение. Но не отъ тѣхъ азъ вадя своето заключение, а отъ това, което чувамъ да се говори; отъ това, което народътъ иска, отъ това, което той дава като преценка за събитията, за нѣщата въ нашата страна. Азъ нѣма да употребя думитѣ, че правителството нѣма довѣрието на българския народъ, че правителството е изгубило довѣрието на българския избирателъ и трѣбва да си върви. Азъ ще кажа другата констатация — че вървата на правителството, посрещнато съ голѣми надежди, е убита; че правителството е развѣнчано въ съзнанието на българския народъ, какво то може да изведе страната на спасителния брѣгъ, може да лѣкува ефикасно и навременно болкитѣ на този народъ, да вземе своевременно всичкитѣ онѣзи предпазителни мѣрки, които сж необходими, за да се запази страната отъ бѣдещи сътресения и да ѝ се позволи едно мирно развитие. Днесъ обезвѣряването е общо, днесъ обезвѣряването е по отношение на партиитѣ и вече то е надминало партиитѣ и отива по отношение вървата на българския народъ въ по-добри дни: не се

върва въ системи, не се върва въ устойчивостъ на държавата, не се върва въ възможността да се даде малкото, което нашиятъ народъ иска и което трѣбва да му се даде.

Завършвайки тѣзи дебати по бюджета, азъ ще кажа следното. Може би, това е последната деятелностъ на туй Народно събрание и, може би, ние нѣма да имаме възможността да ви чуемъ идущата година да излизате съ едни хвалби и да казвате: това направихме, и това сме готови да направимъ. Затова още днесъ трѣбва да изкажемъ една обща преценка на вашата дейностъ. Тѣзи, които сж днесъ управници, много обещаваха и забравиха много бързо своитѣ обещания. Азъ не бихъ ги упрекнувалъ, че много лекомислено сж обещавали и не сж дали това, което сж обещали. Азъ бихъ ги упрекнувалъ и ако не бѣха обещавали, но не биха имали куража и твърдостъта да се справятъ съ онѣзи малко въпроси, които могатъ да бѣдатъ разрешени, за да се даде едно относително благоденствие въ нашата страна и една макаръ малка надежда за по-свѣтли и по-добри дни. И затуй азъ свършвамъ, като изказвамъ пожеланието по-малко да се приказва: „ние, правителството на Сговора“, както то нѣкога правѣше или „ние, правителството на Народния блокъ, туй направихме“. Нека правителството чувствува, че то не е нито на Сговора, нито на блока, а е българско. Нека то забрави своя партиенъ произходъ и гледа повече интереситѣ на държавата. Нека то почувствува, че сж назрѣли вече времената за по-смѣли реформи и че трѣбва да се трѣгне по другъ пътъ. И нека то не счита само себе си призвано да твори. Ние не желаемъ въ упрека, който му правимъ, че е закъсѣло, че е оставило събитията да го изпреварятъ, да се разбира, че то не е имало амбицията да ръководи стопански и политически събитията въ нашата страна. Но ние искаме този, който управлява, отъ голѣма партийна комбинация или отъ по-ограничена, да чувствува повече, че трѣбва по-малко да се приказва и повече да се твори; че трѣбва навреме да се взематъ всички необходими мѣрки, защото нѣма мѣсто нито за фалшиви стѣпки, нито за недоглеждане, за немарливостъ, за отнасяне съ пренебрежение къмъ голѣмитъ интереси на народа. Трѣбва по-смѣло и по-твърдо да се върви къмъ нови реформи, къмъ нови преобразования. Всички държави, всички народи днесъ сж въ една напрегната и трѣскава деятелностъ; всички се борятъ, всички се стремятъ да се нагодятъ къмъ новитѣ условия, които животътъ е сложилъ и сочи. Ние сме готови да възприемемъ онова, което е добро и да го насърдимъ. Дойде време да се свърши съ този фалшивъ пътъ на отнасяне къмъ интереситѣ на българския народъ. Ние пожелаваме по-голяма деятелностъ на тѣзи, които управляватъ. Ние пожелаваме да се дойде до това положение, че тукъ и опозиция, и правителство да не спорятъ вече за навременността на голѣмитѣ мѣроприятия, да не даватъ планове за спасението на нашата страна, да не спорятъ върху методи на действие, върху начини и управление, върху тактически различия, а да бѣдатъ повече сплотени около интереситѣ на българския народъ, да виждатъ по-ясно мжкитѣ, въ които той живѣе и съ общи усилия да гарантиратъ едно по-блѣсково бѣдеще на нашата държава и на нашия народъ (Ржкоплѣскания отъ лѣвницата)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Кръстю Пастуховъ.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Утре въ 3 ч. да почнемъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Да, ама ти нѣма да дойдешъ.

К. Пастуховъ (с. д): За единъ часъ азъ ще свърша.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Но до 9 ч. ще свършимъ. То не е за пръвъ пътъ.

Г. Чешмеджиевъ (с. д) и **К. Лулчевъ** (с. д): Хайде за утре да остане!

Г. Говедаровъ (д. сг): Единъ жестъ на галантностъ!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: По никой начинъ!

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Азъ вземамъ думата само да се зарегистрирамъ, защото виждамъ, че залата е праздна, не само когато азъ ще говоря, но когато говориха и предшествуващитѣ оратори. Затова моля г. министъръ-председателя, като му давамъ тържествено обещание, че за единъ часъ ще свърша, да се отложи заседанието за утре. Инакъ ще си продължа.

Г. Говедаровъ (д. сг): 34 души присѣствуватъ, г. председателю.

Министър-председател Н. Мушанов: Ще дойдат още. Г. Лулчев и г. Пастухов знаят, че при такова болшинство ние никога не сме говорили. Ние сме говорили при по-малко болшинство.

Председателстващ Н. Шопов: Моля, г. Пастухов.

К. Пастухов (с. д): Нѣма защо да ме молите. Азъ ще продължа. Но и азъ имамъ право да помоля. Азъ не се срамя, че ще говоря на празни банки, но мисля, че ние трѣбва да го чувствуваме това.

Председателстващ Н. Шопов: Трѣбваше и вчера това да го кажете, когато ораторитѣ говорѣха при толкова присѣстващи.

Министър-председател Н. Мушанов: Г. г. народни представители! И правителственитѣ оратори говориха при сѣщитѣ условия. И г. Върбенковъ говори при толкова присѣстващи. Както виждате, всѣки говори, когато му дойде редътъ. Сега нѣмаме още 9 часа. Азъ моля г. Пастуховъ да говори, защото, ако по бюджета не работимъ по три часа, кога ще работимъ?

Г. Говедаровъ (д. ср): Да почнемъ утре въ 3 ч.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): (Кѣмъ мнозинството) Защо не идвате навреме?

Министър-председател Н. Мушанов: Кои ги нѣма? Кога сте имали случай въ 8 ч. да говорите при такова болшинство? И азъ съ г. Пастуховъ съмъ билъ опозиция и съмъ говорил, когато тукъ сѣ оставали двама души. А сега болшинството винаги е тукъ. Недейте повдига безпредметни въпроси. Защо само да се закачае?

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Позволете ми сега да си кажа думата, макаръ и на празна зала.

Дали ораторитѣ, които досега се изказаха, бѣха несполучливи или има други въпроси, които тежатъ, както върху насъ, така и извънъ насъ, върху обществото, неувидими, невидими и много по-важни отъ бюджета, но азъ трѣбва да направя тази констатация, че отъ никого не се прояви интересъ къмъ единъ въпросъ, който засѣга не само финансовата бюджетната политика на държавата, но и цѣлото управление на страната, както и редицата въпроси въ връзка съ политиката на правителството, които трѣбва да намѣрятъ своето решение.

Азъ изслушахъ съ голѣмо внимание речта на финансовия министъръ, която ми направи впечатление по-малко на убедителност, отколкото на измореност. Не искамъ да умаловажамъ нито единъ отъ неговитѣ доводи, особено подчертаването му, че е употребилъ усилия въ двегодишното си министерствуване да направи крачка напредъ въ приключването на бюджета що-годе задоволително, обаче дължеиъ съмъ да констатирамъ, при всѣкоето внимание къмъ неговата речъ, че тя не е задоволителна и не мога да приема безрезервно думитѣ му, какво бюджетътъ билъ сключенъ безъ санимъ дефицитъ, както миналогодишниятъ, така сѣщо и предшествуващиятъ бюджетъ. Нѣма съмнение, ако е дума да се отправяе къмъ други държави съ по-голѣма устойчивост и способностъ да нареждагъ финанситѣ си, можемъ да намѣримъ примѣри, че и тѣ сѣ нарушили равновесието бюджетно, че и тѣ свършватъ съ дефицити. Но не всички страни. Цитира се Англия. За Англия това не е вѣрно. Тя свършва уравновесено. Цитира се Франция. Известно е, че тамъ нѣколко финансови министри и правителства трѣбваше да паднатъ по въпроса за уравновесяване на бюджета, по въпроса за премахване дефицититѣ му. Ето защо, колкото и да се търси поводъ за това наше нещастно положение въ другитѣ страни, все пакъ една върховна грижа на финансовия министъръ, на правителството, трѣбва да бѣде да даде единъ балансиранъ бюджетъ, да съобрази разходитѣ съ приходитѣ на държавата, ако наистина то иска да посрещне нуждитѣ ѝ задоволително и да очаква утрешния денъ по-спокойно; ако наистина то се бои отъ една инфлационна политика и чувствува всѣкиѣ нейни лоши последици.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя С. Даскаловъ)

Г. г. народни представители! Отъ бюджетнитѣ приключения за миналитѣ години всички вие четѣте, че тѣ сѣ завършени съ дефицити. Първиятъ бюджетъ на сегашното правителство, който то завари, завърши съ дефицитъ 1 милиардъ 200 милиона лева; вториятъ — съ 900 милиона

лева, третиятъ — съ 750 милиона лева, а миналогодишниятъ — има ли въпросителна какъ е приключенъ? Азъ мисля, че и той е приключенъ съ дефицитъ, защото отъ постѣпленията за 10-тѣ месеца личи, че общата имъ сума възлиза на около 4 милиарда лева и, следователно, заедно съ последнитѣ два месеца нѣма да бѣде повече отъ 4 милиарда и 500 милиона лева или 4.700.000.000 л., максимумъ 4.800.000.000 л. Значи, и той ще бѣде приключенъ, както е билъ приключенъ и предшествуващиятъ нему бюджетъ, когато сѣ били събрани не повече отъ 4.700.000.000 л. Съ други думи, съ не по-малко отъ $\frac{1}{2}$ милиардъ лева дефицитъ ще бѣде сключенъ току-що изтеклитѣ бюджетъ.

Г. г. народни представители! Азъ искахъ да вникна въ думитѣ на министра на финанситѣ, които не сѣ оригинални, а сѣ такива на всички предшествуващи финансови министри, да обясняватъ — защото и въ сговористко време имаме дефицити — тѣзи дефицити съ това, че тѣ посрѣщали разходи на миналитѣ години, най-често военни разходи, и че бюджетитѣ имъ не били ажурѣ. Но все пакъ всички тия обяснения могатъ да иматъ значение, дали действително посоченитѣ дефицитни цифри, общиятъ сборъ на които би далъ отъ идването на властъ на днешното правителство една сума надъ 3 милиарда лева, дали действително сѣ 3 милиарда лева, или сѣ по-малко, но не че нѣма никакъ дефицитъ. И по-нататъкъ, дали закѣснитѣ плащания въ заплати, въ пенсии, въ плагежни запорѣди, които възлизатъ сѣщо така надъ 1 милиардъ лева, имало е отъ где да бѣждатъ посрещати и не съставляватъ единъ дефицитъ. Вие разбирате уговорката, която азъ искамъ да направя. Тя се състои въ това. Тукъ се изнесе, и сега и презъ миналата година, че днешното правителство, за посрѣщане на текущитѣ нужди, си е служило не само съ приходитѣ по бюджетитѣ, но сѣщо така и съ онѣзи суми, неприкосновени ужъ, фондови, непредвидени доходи отъ насичане на монети и пр., общиятъ сборъ на които надминава 1 милиардъ и 500 милиона лева. Следователно, ако всички тѣзи закѣснитѣ плащания сѣ посрѣщани отъ части и съ тѣзи доходи извънбюджетни, тѣ въ сѣщностъ отъ гледище на счетоводството, не само формално, сѣ пакъ едни дефицити, макаръ държавата да не ги плаща, но тя е длъжна да ги възстанови. Въ всѣки случай, тази политика бюджетна не може повече да продължава, защото се изчерпватъ косвенитѣ, извънбюджетни ресурси, и остава бюджетътъ да виси само на постояннитѣ, на непосредственитѣ постѣпления отъ чисто предвиденитѣ въ бюджета приходи. И тамъ е мѣстителното вече положение за следващитѣ години — че нѣма отде да се взематъ непредвидени или други ресурси. И затова, може би, за г. министра на финанситѣ кризата започва отсега, защото той нѣма възможностъ като мишка да тършува въ хамбара и да намѣри нѣщо що-годе за посрѣщане текущитѣ нужди на държавата. Всичко е вече свършено. Той или трѣбва да сключи новъ заемъ — а самъ казва, че нѣмало лудъ човѣкъ, който да даде заемъ на държавата при днешнитѣ условия — или трѣбва да прави висящи дългове, или, най-после, трѣбва да загазваме и да се изправяме предъ единъ неминуемъ крахъ. Това положение трѣбва да задава грижи и изисква по-голѣмо внимание отъ страна на народното представителство относително това, какъ сѣ приключвани досегашнитѣ бюджети, не само за да се упражни една критика върху дейността на правителството и специално на финансовия министъръ, но и за да може да съобрази, би ли могло и занаяпредъ да се върви все тѣй, както се е вървѣло досега.

Г. г. народни представители! Г. министърътъ на финанситѣ представя разходния бюджетопроектъ въ размѣръ на 5.160.000.000 л. кръгло, като иска да ни увѣри, че срещу този разходъ има сигурни постѣпления и че ще свърши безъ дефицитъ. Нѣма да излагамъ предъ васъ отдѣлни пера, нито имамъ време, за да го направя, нито това е моя задача. Азъ съмъ си правилъ смѣтката въ къщи, както за постѣпленията, така сѣщо и за разходитѣ, които има да се правятъ занаяпредъ. Нека приемемъ, че г. министърътъ на финанситѣ говори вѣрно, какво приходитѣ за миналата година сѣ постѣпили въ размѣръ 90% отъ предвижданията; но, по моята смѣтка, азъ намирамъ, че занаяпредъ, както е представенъ неговиятъ бюджетопроектъ, трѣбва да шкартираме най-малко 15—20% отъ предвижданията, а това ще ни даде въ края пакъ единъ реаленъ дефицитъ. Миналата година имаме споръ съ сѣщия финансовъ министъръ, когато му посочвахме, че предвиденитѣ постѣпления не сѣ оправдани, защото сѣ въ размѣри, неотговарящи на постѣпленията презъ миналитѣ три години, които трѣбва да ни служатъ за основа. А никакви изгледи нѣма, че икономическото положение на страната се подобрява, за да решимъ, че ресурситѣ ще бѣждатъ увеличени; нито пъкъ можемъ да хранимъ надежди

въ новите данъци, които населението чувства чрезмерно тежко и които сж оправдателни само от гледище на политиката на Финансовия комитет, недържащ особена сметка за икономическата способност на българския народ, а ръководещ се предимно от желанието, по какъвто и да е начин да се нареди единъ балансиранъ бюджетъ. Тая сметка, г. г. народни представители, е погрешна. Тукъ се посочиха две пера, на които и азъ държа. Предвиждатъ се 89 милиона лева приходъ отъ конвенцията съ Гърция. Ако е въпросъ да фигурира тая сума формално — да, но реално тя е дефицитъ за бюджета. Също и другата сума отъ 260 милиона лева, отъ приключвалъ на бюджетети, има повече счетоводенъ характеръ, отколкото такъвъ на реално постъпление.

Г. г. народни представители! Г. министърътъ на финансите ни говори, че въ течение на своето управление той е направилъ съкращение въ размъръ на около 1 милиардъ лева. Ако и да поддържамъ, че въ главните си линии бюджетътъ на днешното правителство е продължение на миналогодишниятъ бюджетъ при съвършено влошени обстоятелства, нѣма да отрека, че сж направени икономии предимно въ вещественитъ разходи; но не мога да се съглася че има реално намаление на бюджета въ размъръ на 1 милиардъ лева. Защо? Защото, най-първо, размърътъ на сумитъ, които се вписваха по държавни дългове специално по репарации, а особено по задължения спрямо чуждестранни кредитори, вследствие на сключенитъ спогодби, се намалява.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Безъ тѣхъ е това, защото иначе сж 1.800.000.000 л. Цифри сж това, г. Пастуховъ. Много грѣшите.

К. Пастуховъ (с. д.): Г. министър-председателю! Азъ и сега чета единъ допълнителенъ бюджетъ за тѣзи наши задължения къмъ странство, който не фигурира като родовенъ бюджетъ и, следователно, би трѣбвало да се обясни, въ що се състои работата. Разбирамъ намѣренията на правителството и бихъ желалъ то да има успѣхъ въ тази посока, а именно да не плати въ странство повече отъ онова, което е уговорено въ последната спогодба. Вие знаете моето мнение по въпроса. Даже азъ и сега застъпвамъ това гледище, че трѣбва чакъ по-скоро да се пристѣпни къмъ ревизия на спогодбитъ и къмъ прилагане на чл. 8 отъ спогодбата отъ 1926 г., защото обстоятелствата сж съвършено измѣнени, и юридически България има право да потърси ревизия на спогодбитъ. Тая ревизия би следвало да намали плащанията ни по-долу отъ 25%, тъй като англичани и французи за тѣхнитъ задължения спрямо Америка платиха 10% и оставиха по-нататъкъ въпроситъ да бъдатъ уреждани съ специални спогодби, безъ да има изрични текстове за това. Ето защо и българското правителство има длъжностъ, съгласно последната сключена спогодба, най-после да иска да се пристѣпни къмъ разрешаването на този въпросъ. Но, както и да се тълкуватъ цифритъ, мисля, че не се лъжа въ предвиденията си — дано бѣда изляганъ, това ще бѣде отъ полза за всички ни — че и бъдещиятъ бюджетъ, като сегашниятъ, нѣма да се сключи реално безъ дефицитъ. Финансовото положение на държавата се влошава, и толкова много влошава, че най-накрая държавата не ще може да диша и ще се намѣри въ безизходно положение.

Ето защо въ туй отношение би трѣбвало бюджетарната комисия да се занимава по-сериозно съ въпроситъ. Не да засвидетелствува актъ на доверие къмъ правителството, но и да изпълни дълга си. Въ пленума само общитъ линии и предвиденията могатъ да бъдатъ посочени. Работа на бюджетарната комисия е, въ отдѣлнитъ пера да направи нуждитъ измѣнения и съкращения, за да се съгласува разходната частъ на бюджета съ реалнитъ постъпления. Това ще рече, г. г. народни представители, да се мчимъ да измѣнимъ основитъ, на които почива досегашната бюджетна политика, която не е само на днешното правителство която трѣбва да бѣде измѣнена воленъ-ноленъ, тъй като съвършено и съществено сж промѣнени икономическитъ условия и платежнитъ способности изобщо на населението.

Нѣма нужда да се аргументирамъ, за да ви подчертая, че и бюджетопроектитъ, както и текущиятъ бюджетъ, носѣ единъ консомативенъ характеръ. Това е неговиятъ отличителенъ белегъ. Той е негоденъ да задоволи нуждитъ на чиновничеството, тъй като по сметката която може да се направи, около 4 1/2 милиарда лева отиватъ за личенъ съставъ, за храна, за пенсия, а останалата вече сума, надъ 1 1/2 милиардъ лева, отива за други нужди.

Има ли нужда, тогава, да подчертавамъ, че единъ такъвъ бюджетъ, въ който една такава грамадна сума се

изразходва за личенъ съставъ, не е за нашата държава и за българския народъ? Самъ г. министърътъ на финансите ни заяви, че националниятъ доходъ е спадналъ отъ 40 милиарда лева на 20 милиарда лева. Вие е известно, може би, че както въ никоя друга страна, у насъ размърътъ на данѣцитъ, въ сравнение съ приходитъ на населението, достига една голѣма цифра — възлиза надъ 30% отъ дохода.

Г. г. народни представители! И системата на данѣчнитъ облагания също трѣбва да бѣде промѣнена. Каквото и да говоримъ за съотношението между прѣжитъ и косвенитъ данѣци, ако и да не сте напълно сторонници на системата на прогресивно-подоходното облагане, по редица съображения, все пакъ вие не може да не признаете, че диспропорцията у насъ е въ грамадни размѣри. Прѣки данѣци се предвиждатъ да постѣпятъ около 1/2 милиардъ лева, а грамадната разходна маса на бюджета се посрѣща отъ косвени налози. Това съотношение, ако щеге да бѣдете и противници на подоходния налогъ, въ никоя страна не се срѣща. Ние знаемъ, че финансовитъ министри предпочитатъ косвенитъ облагания за да не влизатъ непосредствено въ колизия съ данѣкоплатцитъ. Но, г. г. народни представители, когато увеличите акциза на солта, на газта, на захарта, на всички необходими за нуждитъ на населението продукти, въ единъ размѣри, непоносими за него, когато, отъ друга страна, ценитъ на това, което е основата на нашето производство, на земеделскитъ произведения, падатъ катастрофално, има ли разумъ въ вашата данѣчна политика? Не чувствувате ли задължение — не спрямо вашата платформа, която е бѣла хартия — за съгласуване ценитъ на индустриалнитъ съ земеделскитъ произведения и за намаление на данѣцитъ? Държавата се явява най-големиятъ вампиръ, най-хищниятъ кождеръ, спекулантъ спрямо собственото си население, поради постоянна увеличаващитъ се косвени облози, станали вече нетърпими и непоносими. Това ще рече, г. г. народни представители, че източникъ на приходитъ трѣбва да се търсятъ другаде — въ изнамирането на нови приходи и въ организирането на финансовата администрация.

Азъ искамъ да повдигна въпроса, който се засегна въ всички камари на Западъ — за финансовата корупция, за финансовата поквара, за избѣгването на данѣкоплатци, особено на състоятелни, по разни начини, отъ облагане. Азъ съмъ убеденъ, че ако у насъ би имало една неподкупна, честна, енергична финансова администрация, тя би могла да направи въ това отношение доста много и да съзладе постъпления за държавата, неизвѣстни досега. Но виждаме, че, въпрѣки усилията на финансовия министъръ, недостатъчно се прави въ тази насока, а то трѣбва да стане.

Г. г. народни представители! Трѣбва да се мине и къмъ потърсване на други приходи, но не, както се говори тукъ, за монополи на солъ, на газъ, на захаръ, на други произведения, станали фактически монополи, не само отъ гледището на фискалната политика, защото тогава населението нищо нѣма да получи, а държавата само ще усили своитъ доходи, а отъ гледището на една социална политика, както се практикува, напр., въ Швейцария, където предвиждатъ монополъ на тютюна, но задъсно съ това предназначаватъ една частъ отъ постъпленията за разни социални фондове и за застраховки, които отиватъ въ полза на населението, а не само да поддържатъ бюджета на държавата.

Г. г. народни представители! Вѣрно е, че държавата трѣбва да стабилизира своитъ финанси. Отъ друга страна, не по-малко истина е, че тя трѣбва да подпомогне населението, а не да изсмуква всичкитъ негови сокове. защото, ако липсва тази взаимностъ, и ако едната страна се развива за сметка на другата, ние не спасяваме финансите на държавата. Единъ крахъ може ненадейно да настѣпи, следъ като всички стопански сили въ населението бѣдатъ изчерпани, и държавата нѣма да има откъде да получи. Следователно, тя ще гръхне.

Тѣй че, трѣбва да има хармония между финансовитъ нужди и икономическитъ нужди и възможности на самото население. Държавата, като взема съ едната шепа, трѣбва съ другата да връща на населението, за да подпомогне възстановяването на стопанството, да ороси икономическия животъ, да влѣе нова кръвъ. Това не е работа само на частната инициатива, особено въ времена ненормални като сегашнитъ.

Нека си зададемъ въпроса, който и г. министърътъ на финансите повдига: за икономическото положение на нашата страна. Къмъ своя край ли е кризата у насъ? Азъ не съмъ толкова песимистъ. Може би криво сж разбрани думитъ на финансовия министъръ, че кризата тепърва започва. Но истина е, че тя върлува отъ день на день

по-усилено и влошава положението на различните стопански слоеве. Върно е, от друга страна, че външният поне европейски държави има едно временно стабилизиране, тъй да се изрази, на кризата.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Това не може да се каже.

К. Пастуховъ (с. д): Това не може да се каже съ положителност, но англичаните се утешават, че съ понамалили малко броя на безработните и съ нормализирали ненормалното положение. Свикнали съ съ него.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Увеличило се е количеството на желъзото и това най-много имъ дава поводъ да мислят, че съ по-добре.

К. Пастуховъ (с. д): Това е върно. Азъ не съмъ икономистъ, но следя поне чрезъ наблюдение, влизайки въ контактъ съ хората, дали наистина имаме това, което въ Европа се забелязва: като сме влѣзли въ кризата, дали е сирѣкъ процесътъ на влошаването и дали се проявяватъ признаци на подобрене, както нѣкои искатъ да вадятъ заключение било отъ постѣпленията на данѣните, било пъкъ отъ други нѣкои приходи. Всички тѣ се лъжатъ.

Я. Сакъзовъ (с. д): Надолу отиваме.

К. Пастуховъ (с. д): Ние вървимъ, за съжаление, надолу и все по-надолу. Ние изчерпваме ресурситъ си. Ние поголовно осиромашаваме. У насъ безработицата не е такава голѣма проблема, не е въ такава форма, въ какъвата е въ една индустриална държава. Специално до индустриалния пролетариатъ, колкото и да е малък той у насъ, виждаме тенденция на увеличаване безработицата въ последно време. Това е едно явление, говорещо за влошеното положение въ нашата индустрия, както и въ нашия стопански животъ. Гдѣ съ грижитъ на правителството по отношение на тая класа безработни, следъ като толкова фондове има натрупани и следъ като държавата има да дължи около 300 милиона лева, които никъде не фигуриратъ въ дълговетъ ѝ, нито съ предвидени съответни рати въ бюджета? Като че това съсловие не съществува за нея. Като че тамъ тя нѣма задължения, поети по закона, както има къмъ всички други кредитори.

Д. Ачковъ (нез): И държавата е като мене — не си зачислява кредиторитъ.

К. Пастуховъ (с. д): Тя не си записва собственитъ кредитори, а на чуждитъ може да плаща и повече, отколкото имъ се следва, защото тѣ съ по-силни, а у насъ работническото още нѣма сила да се наложи на държавата. Обаче това правителство на Народния блокъ, което претендира да е въ контактъ съ народнитъ маси, не бива да забравя съществуването на Работническата класа въ нашата страна. То дължи да прояви по-голѣми грижи, защото сегашнитъ съ никакви грижи — изоставяне напълно на произвола на съдбата.

Г. г. народни представители! Ние имаме безработица въ друга форма — въ липса на поминѣкъ за населението, поради паднали цени на земеделски произведения, на грамадната частъ отъ селското население, което е основата на цѣлото производство у насъ. Отъ много мѣста говорятъ: да се повдигне покупателната способностъ на народа, на първо мѣсто — ценитъ на земеделскитъ продукти. Но въ това отношение малко се прави, оставяме си на старото. Като че у насъ горе смѣтатъ, че кризата е временна и че ще има повратъ назадъ къмъ нормалнитъ времена, следователно, кое-какъ нека я изживѣмъ, за да почакаме пакъ връщането на по-благатитъ дни.

За да има оросяване въ нашия стопански животъ, трѣбва да има една кредитна политика, нова за правителството: организиране и координиране на всички кредитни институти въ нашата страна, на които да се турятъ стопански и социални функции, за да обслужватъ не толкова отдѣлнитъ интереси, колкото да служатъ за съживяване на производството; да бъдатъ контролирани и да организиратъ стопанския животъ въ страната, както се мъчатъ да сторятъ това другадѣ. Ние досега се интересувахме за облекчение положението на длъжниците. То не бѣ облекчено съ гласувания законъ. Още нѣма силнитъ повикъ противъ законитъ, той нѣма да вакснѣе да се яви. И да не спимъ съ надеждата, че тези въпроси бѣ ликвидирани. Но както и да се реши, той не разрешаваъ всичкото. Ние говорихме и говоримъ противъ високия лихвенъ процентъ. Той трѣбва да се намали. Но ние не сме говорили, а трѣбва да говоримъ вече, за организиране на кредита въ нашата страна, за да повдигнемъ сто-

панството и да оросимъ икономическия животъ. Това трѣбва да бѣде една нова система, една нова политика на правителството.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя Н. Шоповъ)

Ето защо, г. г. народни представители, азъ съмъ критикувалъ и продължавамъ да нападамъ правителството въ тая посока, че то нѣма единъ планъ стопански и финансовъ за разрешение и премахване на кризата. Не искамъ да отрека, че то има частични, отдѣлни мѣроприятия за облекчение положението на отдѣлни стопански категории у насъ; не искамъ да кажа, че съвършено липсватъ въ него инициативи и хрумвания, но тѣ съ достойни за едно нормално време. Въ тѣхъ азъ виждамъ съзнанието, че действително това е една временна напасть, която сама ще се премахне, че човѣшкитъ усилия съ слаби да я премахнатъ, че тя се дължи на обективни причини. Ние плащаме още голѣмъ данѣкъ на тѣзи „обективни причини“, както и на вѣрата въ политиката на „интернационално сътрудничество“, което никой не отрича, което желаемъ, обаче то не само не иде, а обратното става. Всяка страна най-накрая се мъчи да организира и нареди себе си, за да разреши кризата на национална почва, доколкото това е въ силитъ ѝ. Това трѣбва да бѣде и въ политиката на нашата държава. Безъ да се затвара въ себе си, безъ да живѣе само за себе си, безъ да отрича интернационалния курсъ, тя трѣбва да се грижи, чрезъ една планова, дирижирана, организирана икономия, да излѣзе изъ това затруднено положение, въ което е поставена, да подпомогне създаването на новъ стопански животъ за земеделцитъ, чрезъ тѣхното коопериране — ако искате, азъ, който съмъ противникъ на болшевиизма, да говоря за тѣхнитъ колхозы — но не насилствено коопериране, а едно свободно и насърчвано отгоре сдружение на селянитъ производители, като една по-съвършена форма, единствено годна да трансформира и да усили земеделското производство въ нашата страна. Същото бихъ казалъ и за занаятцитъ. Ние не искаме тѣхното пропадане.

У насъ не може вече да има споръ, дали да се развива или не капитализмътъ, но не бива да има съмнение и върху това, че не може да му се даде свобода да се развива въ единъ спекулативни форми, както се мъчи да се закрепи. Ние нѣмаме нужда отъ него. Държавата ще си създаде нови съвършени форми чрезъ една нова икономическа политика, която ще обслужва всички слоеве, ангажирани въ стопанството на нашата страна. И тукъ трѣбва да бѣде измѣненъ курсътъ на нашата държавна икономическа политика.

Това значи, г. г. народни представители, проблемата запалелъ да бѣде: създаване на една демократическа, социална и кооперативна държава, вмѣсто една такава на чиновници и на отдѣлни групи, като една икономическа необходимостъ, за да премине страната отъ една низина стопанска стая въ друга, по-висша. По другъ начинъ ние ще си създадемъ, и трѣбва да си създадемъ, тия висши стопански форми на живота, а не чрезъ капиталистичната организация, първопричина на сегашната криза.

Отъ друга страна трѣбва да се организиратъ пазаритъ, както външни, тъй и вътрешни, които не малко ще допринесатъ за повдигане покупателната способностъ на населението и за ангажиране на хора въ труда.

Но трѣбва да се отстрани спекулата, трѣбва да се премахне и черната борса, която въиѣе наредъ съ официалната такава на Българската народна банка, по вноса и износа, по даване контингенти и компенсации. Азъ нѣмамъ за целъ да критикувамъ тая система основно, но дълженъ съмъ да изнеса това, което съмъ чувалъ — че ставатъ много отрицателни работи въ черната борса, която парализира положителнитъ, и, следователно, една задача на правителството е да я премахне, като устрои по другъ начинъ този институтъ за организиране на нашата вносна и износна търговия.

Г. г. народни представители! Тая черна борса толкова е пустнала своитъ пипала, щото даже хора, които се ползватъ съ право на дипломатическо извънство въ държавата, съ провинени въ нарушение на обикновената търговска етика, съ станали проводници, миситъ за вносъ и износъ, за да се увреждатъ интереситъ на държавата и по този начинъ да се спекулира съ артикули, които не могатъ да бъдатъ достойни на обикновенитъ, на честнитъ търговци. И не се касае за отдѣлна личностъ, която е оповестила — за която ние знаемъ по съобщенията въ вестникитъ — такова има мнозина, които злоупотребаватъ съ това си право, които искатъ да третиратъ нашата страна като колония за забогатяване на неканени „културтрегери“.

Д. Ачковъ (нез): Тукъ е мѣстото за „вампира“.

К. Пастуховъ (с. д): Тѣ сѣ не по-малко страшни вампири! Тѣ иматъ фактически монополъ, тѣ изсмукватъ жизнени сокове въ нашата страна, тѣ търгуватъ съ влоговетѣ на нашия народъ, спестени съ кървавъ потъ, и натрупанитѣ печалби не оставятъ тукъ, а ги изнасятъ въ странство, за да живѣятъ по курорти, да водятъ охолень животъ. А и мѣстни спекуланти и посредници, носители на тескерета и на разрешителни, безъ да сѣ сѣщински търговци, изнудватъ честни търговски фирми за да богатѣятъ за смѣтка на единъ изключителенъ режимъ. И въ днешно време не е голѣма дума, ако се каже, че пакъ както въ време на войната, търговията въ голѣма степенъ е иззета изъ ржцетѣ на познатитѣ фирми и е преминала въ ржцетѣ на посредници спекуланти, на хора, които използватъ чужди и наши влияния, знаятъ заднитѣ входи, черпитъ борси, за да търгуватъ и да изсмукватъ жизненитѣ сокове на нашето стопанство. Задача на парвительството е не да създава само закони за картели, които стоятъ мъртва буква, заобикаляни отъ всѣкого, не само да импровизира институти за урегулиране вноса и износа, но да вземе всички мѣрки да очисти отъ тѣзи пиявици народната снага, за да можемъ по-свободно да дишаме въ тѣзи, и безъ това мжчителни за нашето национално стопанство, времена.

Г. г. народни представители! Единъ въпросъ на деня е и премахване на социалното паразитство и държавното разхищение, както и на покварата и корупцията. Това, което азъ наблюдавамъ, то е, че изключението е станало правилно. Докато преди години хора съ две служби едновременно, троеруки и осморуки, бѣха едно изключение и на показъ — ние имаме даже въ нашата срѣда единъ старъ общественикъ, когото отъ нѣкои мѣста заклемиха като троерукъ, и той понесе затова срама — какво представлява това троерука въ миналото предъ сегашнитѣ форми на социалното паразитство, ...

Д. Ачковъ (нез): Сега има петоруки.

Ц. Бобошевски (д. ст): Ахтоподство.

К. Пастуховъ (с. д): ... на осморуки ахтоподство и не знамъ какво още? Ние оставиме подрастващото поколение, българската младежъ, които е гранитната скала на утрешния день, да броди незанята никжде, едно, защото нецензовани хора лѣжатъ службитѣ, друго, защото партизанството е удавило всѣка честна душа и не може да ѝ отвори вратитѣ къмъ работа и, трето, защото ония, които вече ги смѣтаме въ напреднала възраст, се разписватъ тукъ и тамъ като надничари, като хора съ двойни и тройни заплати, а оставятъ чедата си да скитатъ изъ улицитѣ или да висятъ по кафенетата и да падатъ въ отчаяние. Всички сме били млади, всички знаемъ копнежитѣ и ентузиазма на младия човѣкъ. Той иска работа — дайте му я; той е готовъ съ малка заплата да служи. Освободете този който взема отъ два различни източника, дайте служба на този младежъ, който ще се задоволи като начинаещъ и съ 1.500 л., 2.000 л. на месецъ, за да може да живѣе и да си извоюва споредъ способноститѣ си най-после и споредъ щастieto си една или друга кариера. Защо има нужда още надничарския институтъ да го усъвършенствуваме? Г. министърътъ на финанситѣ не можа да отрече неговото съществуване, но той искаше да го омаловажи съ това, че сега, тъй, за Богъ да прости, се разграбвали около 20 милиона лева. Не сѣ 20 милиона — много повече сѣ. Азъ бихъ казалъ: и да сѣ 20 милиона, кой ви дава право тѣзи грѣшни български 20 милиона да ги давате на хора да си клатятъ краката?

Министър-преседателъ Н. Мушановъ: Кой е казалъ, че 20 милиона лева се даватъ, за да си клатятъ нѣкои краката?

К. Пастуховъ (с. д): Г. министърътъ на финанситѣ.

Министър-преседателъ Н. Мушановъ: Той говорѣше за надничарския институтъ, въ който могатъ да ставатъ злоупотребления, но необходимостта отъ надничарски кредити въ нѣкои случаи е очевидна. Той не се дава, за да си клатятъ нѣкои краката.

К. Пастуховъ (с. д): Г. министърътъ на финанситѣ каза, че сега сѣ около 100 милиона лева, ...

Министър-преседателъ Н. Мушановъ: Какъ 100 милиона лева? Ше провѣрите въ бюджета и ще видите, бѣха 130 милиона но сѣ намалени. Само приказки!

К. Пастуховъ (с. д): ... отъ които 20 милиона лева отиватъ да се даватъ на хора, за да си клатятъ краката. Ето, споменаватъ Ви и за мина Перникъ, по която се рѣди тукъ единъ конфликтъ между двама министри, относително въпроса за контролата отъ страна на двамата.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: И тамъ не е така въпросътъ, г. Пастуховъ!

Д. Долбински (з): Тамъ сѣ работници. Тѣзи, що копаятъ тамъ, и тѣ сѣ надничари.

К. Пастуховъ (с. д): Да не си затваряме очитѣ предъ действителността, ако искаме да разчистимъ постепенно тази атмосфера, да направимъ онова, не което личиятъ, груповъ интересъ повелява, а което обществениятъ интересъ повелява.

Г. г. народни представители! Кжде остана стабилитетътъ на чиновницитѣ? Има ли нужда отъ законъ, за да го спазватъ министритѣ, има ли нужда отъ задължения по законъ, за да има съответствие въ заплатитѣ за службитѣ на разнитѣ ведомства? Защо е тоя произволъ въ това критично време? Ето кжде трѣбва да се изрази една здрава политика на едно правителство въ всичкитѣ разклонения, въ всичкитѣ прояви на нашия общественъ животъ. Отмахвайки тѣзи паразити, вие камѣкъ по камѣкъ ще възстановявате живота, безъ да го връщате назадъ.

Азъ казвамъ: както въ България, така и въ свѣта, кризата ще има едно разрешение, но не въ смисълъ на повратъ назадъ. И сега въ процеса на кризата въ икономиката ставатъ измѣнения, които не всички наблюдаватъ и констатираатъ. Да вървимъ напредъ. Днесъ проблемътъ е: социализмътъ или капитализмътъ; демокрация или диктатура.

Д. Ачковъ (нез): Или демагогия.

К. Пастуховъ (с. д): Както и да го схващаме, може нѣкой отъ васъ да мисли, че той не е актуеленъ въпросъ? Може нѣкой да вади заключение, че както социализмътъ, така и демокрацията сѣ фалирали, защото въ Германия и въ Австрия въ ново време фашизмътъ е успѣлъ; защото се намѣри въ Виена единъ Долфусъ, който съ танкове, съ топове, съ задушливи газове, а не съ законъ, унищожи едно движение — грѣбнака на Австрийската република. За мене това не е унищожение на социалистическото движение, не е единъ симптомъ за неговия фалитъ. Ако това бѣ дѣло на една легална борба, ако Долфусъ и Хаймверитѣ можеха да се наложатъ легално, да измѣнятъ конституцията, както проектиратъ, съ законъ, а не съ беззакония, тогава да; но тѣ не сѣ победители, другата страна не е победена, макаръ партията да е разтурена.

Д. Ачковъ (нез): Аминъ!

К. Пастуховъ (с. д): Всѣки демократъ, не само социалистъ, който жадува за новъ свободенъ животъ и уважава човѣшкия духъ, ще се преклони предъ паметъта на падналитѣ въ Австрия за свобода и независимостта, както и за републиката. Следъ нейното изкарване изъ строя, онѣзи, които ѝ бѣха противници, видѣха, какво значение има социалната демокрация не само въ Австрия, но и за запазване на международния миръ. Социализмътъ не е диктатура, той е способенъ и на еволюция, и на преценка на своята мисль и тактика. Социализмътъ нѣма да дойде изведнѣжъ; той иска да бѣде демократиченъ; той нѣма да бѣде само едно проявление на интереситѣ на индустриалния пролетариатъ. Развитieto на живота го прави да бѣде изразителъ, защитникъ и борецъ на всички трудещи се, на работничеството и срѣднитѣ класи, на физическия и умственъ трудъ. А рѣстътъ на капитализма взема такива форми, че напълно сѣ оправдани думитѣ на Рузвелтъ: „Ние ще гледаме най-напредъ интереситѣ на мнозинството, а не на 10% отъ населението, което туря на пръвъ планъ печалбата, а следъ това човѣщината. Нашата политика ще бѣде на пръвъ планъ човѣщината, а следъ това печалбата“. Това казва единъ човѣкъ, който може би е противникъ на социализма. И въ рамкитѣ на буржоазното общество ще се намѣрятъ и трѣбва да се намѣрятъ сили, които да премахнатъ крайноститѣ, ексцеситѣ въ развитieto на капитализма, за да спасятъ човѣчеството и да му подготвятъ нови форми на добруване.

Г. г. народни представители! Азъ заговорямъ за демокрация, за фашизмъ и за парламентаризмъ; защото, както казахъ въ началото на рѣчта си, проблемитѣ на днешното време не сѣ само икономически. Ако бюджетитѣ дори не възбуждатъ интересъ — когато въ нормално време тѣ го създаватъ — причината на това е, че обществото въ

различните си класи и настроения чувствуват тежестта на други въпроси, на други проблеми. То се вълинува от тях, то търси тяхното разрешение. Политиката е едно средство да наложи един икономически строй. И затова днес усилията на всички са да увеличат политическата си власт, за да измислят формата на една стопанско-политическа организация. Аз никога не съм твърдил, няма и да твърдя, че фашизмът е една неизбежност, през която ще мине човечеството; че въ своите разклонения и приспособления въ отделните нации той е една по-съвършена форма, нагодена за новото време, което се нуждае от нова икономика, от нова държава, от нова политика. И днес, както и вчера, за мене е било ясно, че, преди всичко, ако и да съществува тая тенденция въ редица страни, все пак мнозинството въ Европа е съ антифашистски тежнения. То си остава вярно на един институт, които му дават по-голяма възможност да постигне реализации социални и политически. Но въ страните на Централна Европа и на Балканите, които не са живели исторически живот, които не са градили от долу своята свобода, въ страните, които войната постави въ лагера на победител, за да носят край негодитъ на капиталистическия режим и тия на разрушителната война, там фашизмът може да вирее, да омайва и да печели терен въ различните слоеве на населението.

Д. Ачковъ (нез): Италия е победителка.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Не съм аз, който ще боготворя дадена парламентарна форма. Всичко подлежи на измѣнение, съобразно условията; и трябва да подлежи. Но едно има несъмнено и неизменно за един режим на народно представителство, израз на народна воля, за един режим въ широкия смисъл на думата, наречен демократия — то е всеобщото изборно право, свободата на словото, на събранията, на печата, коалиционното право. Това са елементарните условия, на които трябва да отговори един демократичен политически режим. Няма ли тия условия — няма народен суверенитет, няма проявление на народната воля, има полицейщина, има варварство, има диктатура — каквото искате то кажете, то е връщане крачка назад. И затова ние седим не на прерогативите на държавната необходимост и дисциплина, а на онази декларация за човешките права, изразени въ първия акт на Великата френска революция, която е квинтесенция на човешката мисъл тогава за свобода, братство и равенство.

Г. г. народни представители! Силна власт! Кой би искал да бъде властта слаба, не опръна на народното доверие? Силна власт въ България сме имали всекога, и никога не е срѣщала прѣчки отъ която и да било страна, както е въ Франция, напр., където се оплакват отъ Парламента. Тамъ той е всемогъщ, тамъ той може да събъра неохвакано и често правителства. Въ България Парламентътъ стои въ зависимост отъ правителствата. Имашъ ли начало на управлението личности смѣли, твърди, характерни, съ идеи, издигнали се надъ обикновените страсти, тѣ ще командуватъ Парламента да върви въ хармония съ тяхъ; имашъ ли ги, Парламентътъ се обръща на една тълпа, въ която се разиграватъ най-диви страсти и въ която висшите държавни и народни интереси са сподавени отъ личните. И ако въ насъ нѣкои говорятъ противъ парламентаризма, тѣ иматъ право, посочвайки неговите отрицателни прояви досега, но тѣ са длъжни да ги неутрализиратъ съ една положителна дейност. Азъ говоря, г. г. народни представители, за фашизма, защото и у насъ фашистската опасностъ вече не е въ кавички. Тя съществува. Може би групите не са обединени, както не са сплотени въ Австрия, както не бѣха сплотени въ Германия и може би, тѣ се критикуватъ взаимно, но въ единъ решителенъ часъ тѣ могатъ да бъдатъ сплотени. Тѣ вече разявяватъ, ние се отравяме отъ тяхната демагогия. Ореолътъ на болшевиизма за сега всички констатираатъ, че минава. Но вдига се другъ. Работническата класа у насъ, голѣмъ процентъ отъ която е болшевиизирана, е уморена отъ безплодната борба и отъ инспирациите на Москва. Тя не може да вземе властта по единъ нелегаленъ пътъ, защото нейниятъ противникъ е по-силенъ; тя е разединена идейно и организационно; тя не само няма още съзнание, че трябва да бъде сплотена, за да спаси, което може и трябва да се спаси като предпоставка за завладяване на нови позиции, но е отчасти фанатизирана въ стари, надминати отъ времето вѣрвания, и тя ще върви, засега поне, отъ поражение къмъ поражение. Даже части отъ нея се дѣлятъ и минаватъ въ синдикатите, наречени национални или фашистки — тя се фашизира.

Г. г. народни представители! Азъ съ съжаление констатирамъ, че интелгенция, академици, хора на умствения

трудъ забравятъ духа на нашето възраждане, забравятъ култа на нашите голѣми революционери, които се борѣха за свободата на държавата, на българския народъ и на гражданина, забравятъ епическите борби по време на освобождението и подиръ него — за запазване на Търновската конституция и за закрепване на единъ демократиченъ режимъ. Не искатъ да видятъ, че край многото отрицателни страни на този конституционенъ режимъ и на политическите борби, все пакъ въ течение на 50 години е създадено нѣщо въ нашата страна, все пакъ е направено нѣщо за затвърдяване на свободите, за канализиране на политическия животъ, което трябва да бъде усъвършенствувано, приспособено и развито съобразно новите повели на живота. Тая интелгенция, тѣзи хора на мисълта, може би погнусени отъ нашата действителност, може би възмущени отъ това, че компетентността, умътъ въ изборните борби се дави, смазва се, и се издига бездарността и партизанщината, отиватъ погрѣшно въ една съвършено противоположна посока и внасятъ чумавия бацилъ въ страната, за да продължи дѣлото на деморализацията и да унищожи и това малко, което е гордостта на българския народъ, съ което ние импонираме и можемъ да получимъ уважение предъ чуждия святъ като една страна, като единъ народъ, който се бори и брани своите свободи.

Г. г. народни представители! Кой е противъ компетентността, кой е за котиерите, кой е за партизанщината, кой е за пожелателните политически паспорти? Никой не е. Но кои правятъ политика съ тия паспорти? Това въ значителна степенъ са хора некомпетентни, хора неустойчиви и неуспѣли да се затвърдятъ нито на една позиция въ живота, чужди на борбата съ потъ на чело отъ низините да излѣзатъ на върховете, както това би трябвало да бъде въ единъ демократиченъ режимъ. Това са често арчиисти, карьеристи, политически контрабандисти, които са минали много политически клубове, откъдали са ги и гърсятъ да снесатъ яйца въ чужди гнѣзда, на чуждъ грѣбъ да изплуватъ и да взематъ държавната власт. Ето ви компетентните, които приличатъ на контрабандисти, които гледатъ да заличатъ престѣпленията си и пасива си въ миналото. Азъ бихъ се радвалъ, ако тѣзи, които смѣтатъ, че ги обвиняваме, че са наклонили като едно народно движение къмъ фашизмъ и хитлеризмъ, докажатъ, че се лъжа, нека това бъде моята самоизмама — ние имаме где да се боримъ съ тяхъ на политически и социаленъ теренъ. Нека се излѣжемъ, но нека открито, ясно, недвусмислено предъ лицето на българския народъ да кажемъ какви сме, а не — това е свойството на новата фашистска демагогия — едно да се говори, друго да се прави; да се използва отчаянието на народните маси, да се аксплоатира съ тяхното недоволство, да се служи съ демократическите институти, за да бъдатъ унищожени. Ето къде е недоразумението. Има я тая опасностъ, тя прониква и въ село. Тя разлага развѣнчаното село, тъй като животътъ иска нѣщо ново. И не е бедата само въ политиката на г. Гичевъ, че се разлага Земледѣлскиятъ съюзъ, че се отдѣлятъ крила, личности, че не е всичко спокойно въ село. Това е новата промѣна, която създава нова душа и на която правителството не е знаело и не знае какъ да отговори съ своята икономическа и финансово политика. Това е гласътъ на отчаянието, който търси спасение, както го търсѣха въ Германия у Хитлера, както другде го търсятъ въ нѣкоя личност. Има ли нужда, г. г. народни представители, да се разгарятъ фронтите въ страната? Е дорбе, фашизмътъ, той самъ е кървавъ фронтъ, атентатъ противъ свободата на единъ народъ. Той дерайлира отъ легалната база, той не съединява авторитета и реда съ закона и свободата — тѣ се изключватъ. Върховенство на закона няма, свободата е пожерствувана за водача и за малките ефрейтори-капрали, които съ нагайки искатъ да управляватъ държавата. Корпоративно, съсловно управление — това е фикция, това са измишльотини на единъ режимъ на тирания. Мусолини е много правъ, когато заявява: „Корпоративната държава е най-добра форма“. Но тя отговаря на диктатурата, а диктатурата прилича на управлението на единъ съ неговата партия, въоръжена, а всички други партии вънъ отъ закона. Е добре, ако вие въ България ще вървите въ този пътъ — а той логически до тамъ води — на вашия фронтъ ще се създаде единъ антифашистски блокъ, единъ блокъ на свобода и на човѣщина, на запазване на конституцията противъ кървигѣ, противъ издевателствата. Защото, азъ съмъ убеденъ, няма да разрешите икономическата криза, няма да ни дадете хлѣбъ, а ще ни вземете и свободата, която имаме. Няма да ви позволимъ да ни вземете свободата, съ всички срѣдства ще се боримъ противъ. Тая длъжностъ има и правителството — съ една разумна политика и по бюджетъ, и по

цѣлата своя дейность — а не да създава единъ отрицателенъ процесъ, който да засили фашизма у насъ. Тая длъжностъ иматъ всички. Азъ съжалявамъ, че нѣма г. военниятъ министъръ, за да чуе, че тая длъжностъ иматъ и военнитѣ, отъ които нѣкои се увличатъ въ това да привличатъ младежи и да кокетиратъ съ фашизма. Тая длъжностъ произтича отъ конституцията, и държавниятъ глава трѣбва да я лази свето, както, бихъ казалъ, я пазѣ покойниятъ белгийски кралъ и както сегашниятъ даде клетва да я варди. Ако кралъ Албертъ остави най-изрядни спомени въ всички класи на белгийската държава, отъ клерикали до социалисти, то е защото въ тѣхъ бурни времена тѣ виждаха въ неговото лице единъ усминовенъ привърженикъ на конституцията и на законитѣ въ Белгия. Ако днешниятъ кралъ се посрѣща съ симпатии, то е, защото изненадата и страхътъ бѣха разсѣяни съ неговата тържествена клетва предъ камарата, че той ще служи на конституцията — на тая конституция, която въ течение на едно столѣтие е дала възможность на държавата и на народа да се развива въ редъ и въ зѣднотъ и ще му даде условия да се приспособи къмъ новитѣ нужди на живота. Ние, социалиститѣ, държимъ — борбитѣ не сѣ само политически, за свобода, тѣ сѣ и социални — за социална правда, за хлѣбъ, за миръ. Това е политиката, която трѣбва да се мѣчи да проведе всѣко едно правителство, което иска да стои въ контактъ съ народа и което търси обединение на душитѣ, сътрудничене. Тя е свършено отлична отъ тази, която се разиграва тукъ въ днешната Камара. Азъ съ съжаление гледамъ, че единъ отъ голѣмитѣ въпроси на сегашната политика е пакъ играта на реконструкция, пакъ комбинации, пакъ съперничества между групи, между партии, между личности за по-голѣмъ дѣлъ въ държавната властъ; пакъ прояви на феодализъмъ, на разпредѣляне на сфери на влияние. Това парализира една разумна политика, отслабва всѣко правителство и компроментира Парламента. Моментътъ е много сѣдбоносенъ, трагиченъ, положението е критично. Ние стоимъ предъ икономически и финансовъ крахъ, предъ политическа катастрофа, за да си позволяваме подобни игри, които сѣ оскѣдителни, даже когато ставатъ въ най-спокойно време. Трѣбва да се издигнемъ надъ страститѣ, защото чувствува се, че и въ свѣта не е спокойно. Виждате, че около насъ и по-далечъ отъ насъ кипи, нѣма политика на интернационално сътрудничене, ако и да има единъ европейски духъ, който най-накрай ще преодолѣе всички прѣчки, които му идатъ отъ една или друга страна, отъ икономически и политически национализъмъ.

За да свърша, имамъ да кажа само две думи по Балканския пактъ, защото отправихъ питане до г. министъръ-председателя, а той ме замоли да го развия въ дебатитѣ, за да може да отговори.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: При дебатитѣ по външната политика.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ сигурно нѣма да взема думата. Позволете ми поне за минутка да си кажа думата.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Хубаво.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Азъ съмъ не противникъ на тезата, която излага правителството, за да подпише Балканския пактъ, но моето гледище е било и е да се направи една крачка по-натѣкъ. Ако искате, да се понесе още една жертва отъ страна на онеправдана България, за да се удовлетвори не една външность, но европейската общественостъ; ...

Д. Ачковъ (нез): Каква е тази жертва?

Подпредседатели: { **Н. ШОПОВЪ**
 { **СТ. ДАСКАЛОВЪ**

К. Пастуховъ (с. д): ... да се освободимъ отъ това подозрение, което тегне върху насъ отъ 15 години, че ние сме въ орбитата на ревизионистическитѣ държави, че ние търсимъ да изчакаме моментитѣ, че ние конспирираме противъ съседитѣ, че не желаемъ да вървимъ съ тѣхъ.

Д. Ачковъ (нез): Самостоятелностъ, а не орбита.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ за това погледнахъ, когато всички още живѣеха съ съмненията си, симпатично на всички срещи, които държавниятъ глава и министъръ-председателъ направиха въ съседнитѣ страни. Но и тогава и сега повтарямъ: ще смѣтна, че не е изпълнилъ дълга си г. министъръ-председателъ, ако той не ни поднесе единъ договоръ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

К. Пастуховъ (с. д): Ето, свършвамъ. — Азъ бихъ желалъ да има единъ договоръ въ каквато и да била форма, единъ документъ за ненападение, къмъ който отиватъ сега, съ която и да било балканска държава. Защото следъ всичкия тоя таватуръ, ако нищо не излѣзе, страхувамъ се, че нѣма да може резултатно да продължи една политика на отдѣлни споразумения, нѣма да бждатъ тѣхъ лесно изпълнени всички обещания отъ търговско-икономическо естество, поети отъ Сърбия, отъ Ромъния, отъ Турция или отъ Гърция. Боя се, че ще се върнемъ назадъ огорчени, ожесточени, за да използваватъ това недовѣрие сили и въ насъ противъ една политика на сближение. Такъвъ национализъмъ не го разбирамъ, както недоумявамъ това национално движение на отдѣлни групи: едни сочатъ байракъ къмъ Бѣло-море, други — къмъ Добруджа, трети — къмъ Трънъ, четвърти — кой знае къде другаде! На тая разпрѣстнатостъ на действия и на тази безотговорность и разгашеностъ, която парализира политиката на което и да било правителство за споразумение съ балканскитѣ държави, трѣбва да се тури край. За мене положението е много сериозно, макаръ нѣкои да си играятъ и да правятъ спортъ дори съ едни или други движения. Тамъ, въ тая плоскостъ, трѣбва да се търси единението, сплотеността, едната душа и действие между всички, които искатъ свобода и миръ въ България, национално освобождение и права човѣшки на всички поробени отъ нашитѣ съседи българи. (Ръжкоплѣскания отъ всички страни)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Предлагамъ да се вдигне заседанието за утре съ дневенъ редъ: отговоръ на министритѣ и следъ туй второ четене на бюджетопроекта на Върховното правителство и другитѣ бюджетопроекти, които сѣ готови.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Една малка бележка. Сега намирамъ поводъ, г. министъръ-председателю, да Ви запирамъ, кога ще бжде деньтъ на интерпелацията?

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Ще я поставимъ на дневенъ редъ, г. Чешмеджиевъ. Бждете спокойни!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които приемятъ предложението на г. министъръ-председателя, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 21 ч. 30 м.)

Секретари: { **Д. СВИНАРОВЪ**
 { **Ж. ЖЕЛЯБОВЪ**

Началникъ на Стенографското отделение: **Д. АНТОНОВЪ**